

BUDAPESTI CZÉGEK.

LATZKOVITS A.

(Budapest, váci-utca 22)
specialis készítője jó szabású férfi-ingeknek
dús választék francia és angol férfi-divat-
és finom szövött áru cikkekben.

Legolcsóbb ezüst!

A királyi zálogházban nagyobb részletekben vásárolt régi
estűtő eladók, latonkint 1 frt 5 kr.-tól kezdve följebb.
Ugyasint aranyemlék, drágakövek és órák, a legol-
csóbb áron, nála folyton raktáron vannak.

HEUFFEL,

Koronaherceg-utca 7, az udvarban balra.

Az 1890: XIV. törvényozikk alapján létesített

MAGYAR IPAR- ÉS KERESKEDELMI BANK- RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Budapest, V., nádor-utca 4. sz.

Teljesen befizetett részvényőke 8,000,000 frt.

V-VI ker. főkösztyél Podmaniczky u. 2.
(Váci-körút sarkán.) VI-VII k. főkösztyél
Teréz-körút 2.
(Király-utca sarkán.)

TESTORY ÉS FIA

Váci-utca 24. BUDAPEST, Váci-utca 24.
a nagy Kristóf átellenében.
Alapított 1805-ben.
Bel- és külföldi műipar, lámpa, díszmü- és
bőrárúk főraktára.

Hoffmann és Schlosser

butorkereskedők, kárpitások és díszítő
BUDAPESTEN,
IV. ker., Hatvani-utca 11. szám, I. emelet,
(a Neruda-féle üzlet melletti palota).
Képes árjegyzékeket ingyen és bér-
mentesen küldünk.

Toronyórákat

legolcsóbban, legújabb és legjob-
ban készít:

Mayer Károly L.
óragyára,
Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
Képes árjegyzékek bérmentesen.

Kurcz Lipót és Társa

chemigrafiai műintézete,

Budapest, IV. ker., Egyetem-tér 6. szám.

Készít mindennemű nyomtatványhoz szükségelt
clichét az egyes esetekben megkívántató legcélsze-
rűbb és legolcsóbb módszer szerint
chemigrafia, phototypia, autotypia, fametszet, fénynyomat, photolithografia, stb.

Via: megrendelések
a legpontosabban s aránylag legolcsóbban eszközötteknek

6085. sz.

Értesítvény.

A cs. és kir. 4. hadtest biztosságánál (vár) 1893 szeptember
hó 14-én délelőtti 11 óráig a kincstári raktárakba szállítandó
15,000 métermázsza rozs és
33,000 zab bevásárlása iránti ajánlatok fog-
nak átvétetni.

A közelebbi feltételek a cs. és k. 4. hadtest-biztosságnál, vala-
mint a budapesti és pécsi élelmezési raktáraknál tudhatók meg.
Budapest, 1893 augusztus hó 17-én.

A cs. és kir. 4. hadtestbiztosság.

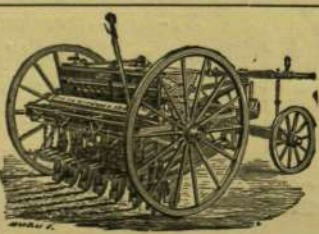
Alakult 1856. KÜHNE E. Alakult 1856.

gazdasági gépgyára Mosonban.

Főraktár: Budapesten VI. ker. Váci-körút 21. szám.

Ajánlja általában kedvelt és egyszerű szerkezetűk folytán felülmulhatlan
és több mint 13,500 példányban elterjedt

HUNGARIA és JUBILEUM-DRILL sorvetőit,
egyetemes két és három vasu ekéket.

Laacke-féle kitérő szántó-
föld-boronákat, 12 nagyságban.

Laacke-féle kitérő rétboronákat.
Rostákat és konkoly-választókat.
Szelelő magtár-rostákat. (Külö-
nösen figyelemre méltó!)
Venzky-féle takarmány-fülesztő.
Szecska- és répvágók stb. stb.

Finom tojás-kéziszappan

(Toilette-szappanok legkitűnőbbike).

Glycerin és tojássárgából készítve, kitűnően
tisztítja és élénkíti az arcbőrt, és annak
egészséges frissességét állandóan fentartja.
Ezen szappan, melynek minden darabja
névaláfárasztást viseli, fejmosásokra is
nagyon ajánlható.

Ára: 1 db 20 kr., 1 doboz (3 db) 50 kr.

Kapható egyedül

Latzkovits A. uri-divat üzletében, Budapest, váci-utca 22. sz.

WEINWURM ANTAL

tenykepész első magyarországi
chemigraphiai műintézete
Budapest, IV., Károly-utca 3.

Készít mindennemű
cinkkezelést, dúcot
autotypia, phototypia,
chemigrafia és chromo-
motypia útján. Alap-
rajzok, térképek, há-
lósatok fotolithografiai
úton a legújabb
nyomó-
eszközök-
szere-
sítet-
tettek.
Külön
berendezés
házonkívül
való fény-
képfelvéte-
lekre.

Wasmuth tyukszemgyűrű

az órában.

3x24 óra alatt eltávolít
minden tyukszemet.
Egy óra ára 60 kr., vidékre 80
kr. beküldése mellett bérmentesen
küldetik. Magyarországi főraktár
Budapest, Király-utca 12. szám,
Török József gyógyszerészár.

VASÁRNAPI UJSÁG

36. SZÁM. 1893. BUDAPEST, SZEPTEMBER 3. 40. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt egész évre 12 frt fél évre 6 frt. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt fél évre 4 frt. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 frt fél évre 2.50 frt. KIRÓLDI előfizetésekre a postallag megfizetésű külföldi postai díj is csatolandó.

KOBURG ERNŐ HERCZEG.

1818—1893.

A KORONÁK sorsában is van valami kö-
zös emberi; a dynasztiáknak is kell,
hogy átküzdjék a megélhetés gond-
jait, s a népek kormányzásának nem cse-
kely tudományára vall, ha egy oly kis her-
czegség, a milyennek a most elhunyt
II. Ernő teljes félszázadon át vezette
kormányát, meg tud állni az események
rohanó viharai közt.

Pedig ez a vihar gyakran fenyegette
megsemmisítéssel a kis Koburg-Gothát.
Legjobb akkor, mikor a francia invá-
zió elege, s Napoleon hódító hadjárata
eltiprni készült a csöndes családí fész-
ket. Akkor a most elhunyt herczeg anyja
maga sietett Varsóba a büszke triumfátor
színe elé, hogy Koburgot legalább a raj-
nai szövetségbe fölvenni segítse. És Na-
poleon elég jó indulatot tanusított a
Szász-Koburgok iránt; a tilisiti béke után
a herczeg atyját visszahelyezte jogaiba,
sőt mindent elkövetett, hogy öcsesét, a
későbbi I. Lipót belga királyt is had-
segédének megnyerje.

E megpróbáltatások-
nak megvolt az a hasz-
na, hogy bizonyos bölc-
es erélyt, mérsékletet és
türelmet oltott a Ko-
burgokba, mely őket
Európa különböző trón-
jain az alkotmányosság
mintafejedelméivé tette
később. II. Ernőben is
atya már korán kifej-
lesztette a tudományok,
a művészetek, a szabad
emberi szellem csodá-
latos alkotásai iránti
tisztelést, azt a nemes
szenvetelnyt, melynek
utóbb maga is áldozott
az irodalom, a zene-
művészet, a tudomá-
nyok terén kifejtett
munkásságával, hogy
csak «Casilda», «Santa
Chiara», «Solange-i Di-
ana» című dalműveit,

II. ERNŐ, AZ ELHUNYT SZÁSZ-KOBURG-GOTHAI HERCZEG.

ALFRÉD, SZÁSZ-KOBURG-GOTHAI HERCZEG, II. ERNŐ HERCZEG UTÓDA.

ALFRÉD SZÁSZ-KOBURG-GOTHAI HERCZEG-ÖRÖKÖS, ALFRÉD HERCZEG FIA.

bécses emlékiratait s Afrikában tett ut-
zása leírását említsük.

Már Brüsszelben világhírű mesterre
lett a fiatal herczeg a statisztikai tudomá-
nyok atyjában, Queteletben. Nagy-
bátyja, a belga király, mely emberis-
meretéről tesz tanusítást, hogy ezt a fér-
fiút szemelte ki unokaöccse mellé, a ki
mint matematikus, csillagász, bölcse-
s és mint a jog- és államtudományok mű-
velője egyaránt nagy volt. És a tanulni
vágyó Koburg-sarjban igen élénk érdek-
lődést keltett a valószínűségi számítás-
nak ép akkoriban megismerélni kezdett
alkalmazása a nemzetgazdaságtan kér-
déseire.

1837-ben már a bonni egyetemen lát-
juk a herczeget Albert testvérrel három
szemesztert tölteni, miközben a leglelki-
ismeretesebb buzgósággal jegyzik füze-
teikbe a külön lezékék gyamánt hallga-
tott előadásokat. A bölcseleti tudomá-
nyokban a híres Fichte volt oktatójuk,
kinek előadásain vitatkozások voltak szo-
kásban, melyekben a herczegek is élénk
rész vettek. A nagy német bölcsest akkor

még nem sokkal volt
több 30 évesnél, s mint
a herczeg emlékiratai-
ban följegyezte, külső
megjelenése és előadási
modora számos tréfára
nyújtott alkalmat.

Fichte ugyanis a tár-
sas érintkezésben rend-
kívül szögletes volt, de
ha egyszer belemelege-
dett előadásába, szel-
leme mindenkit elraga-
dott. Annival jobban
ragaszkodtak hozzá, mi-
vel előadásain szabad
volt közbeszólni, kérdé-
seket tenni, vitatkozni.

Szép színben tünteti
föl Ernő herczeg gon-
dolkozását, hogy szel-
leme már akkor vissza-
utasította az akkori
állambölcsest azon
czopfos irányt, mely
a racionalizmus elleni

kirobanásokban kereste a hatalmasok kegyét. Így mikor Perthes politikai előadásain az uralkodói hatalom isten kegyelméből való származtatásának egész óráát szentelt, «gyakorta félbeszakítottuk — írja a herceg — és halk felkiáltásokban adtunk kifejezést meglepetésünknek. Sőt, mikor nagyon erősen hangsúlyozta bizonyos állami intézmények isteni eredetét, nagy bosszúságára megjegyeztük, hogy ezt már csak még sem írhatjuk bele füzeteinkbe». «Ugy tetszett nekünk, — folytatja igen tanulságosan a herceg, — mint hogyha mi, ősi nemzetiség fiai, kiknek elődei oly buzgóan védelmezték isten kegyelméből nyert jogait, alapjában véve szabadelvűebbek volnánk, mint sok professzor.»

Különös élvezetet szereztek a hercegi ifjaknak Schlegel Shakespeare-erőltető felolvasásai, melyeket lakásán tartott, s melyek oly fényes ellentétben állottak furcsa alakjával és problematikusságával. Schlegel előadásai nyilvánosak voltak s roppant látogatottságnak örvendtek. Mint közönséges hallgatók vetek részt rajta a hercegi fivérek is; és mikor később még más uralkodó-házbeli hercegek is a bonni egyetemre mentek, s rangjukhoz illő figyelmet követtek, sok nehézséggel kellett küzdeniök, hogy ez előadásokra bejuthassanak. Így történt éppen a későbbi mecklenburgi nagyherceggel s a lippei örökös herceggel is. Midőn az előbbi Schlegel előadásaira jelentkezett, egy székelt állítottak be neki, melyre a pedellus ügyelt fel. De a herceget már megjelenésekor is elfojtott zúgás fogadta. Mikor aztán a tanár illendően találta előbb az örökös nagyherceget ünnepélyes megszólítással tüntetni ki és csak aztán fordulni a hallgatóságához, erre kitört a tombolás, úgy, hogy Schlegel csak nagy nehezen tudott ismét szóhoz jutni.

Befejezván az egyetemi tanulmányokat, Ernő hercegnek a hadseregbe kellett lépnie. Választása a porosz és osztrák szolgálat között ingadozott. Ő amazt, atya emezt akarta, már csak a család hagyományaira való tekintetből is. Remélte, hogy fia számára lovas századosi rangot nyer, de Bécsből elutasítólág felelték, s így a herceg jobbnak látta egyelőre a szász hadseregben vállalni tisztiséget.

A két testvér közül a herceg érte el hamarabb célját, mikor Viktoriával való házassága megnyitotta számára az utat az angol trónra. E regényes viszony történetét eléggé ismerjük, de Ernő herceg emlékiratai sok tekintetben helyre igazítják a felőle elterjedt téves adatokat. Mindenek előtt azt hiszik általában, hogy Albert hercegnek 1839 októberében Angliába tett utazása idején a házasság már elhatározott dolog volt. Ez nem áll, mert habár azon hat kérés közül, kikről a királynő Albert hercegről írt életrajzában említést tesz, IV. Vilmos angol király halála után már alig jött egy is számításba, de mindamellett még voltak elég erős vetélytársak, így pl. Lajos Fülöp udvaránál még mindig nem adták fel a reményt, hogy Viktoriát Nemours herceggel sikerülend összeházasítani.

A szép és férfias megjelenésű Koburg azonban csakhamar háttérbe szorította az ifjú angol királynő szívében mindazokat, kik a kezéért való versenyében vetélytársai voltak. Pedig a házasság nem volt könnyű feladat, az azzal összefüggő számos rangkérdés miatt. Albert herceg először is családja iránti tekintetből nem volt hajlandó egyszerű angol pári méltósággal beérni. Utoljára úgy oldották meg a kérdést, hogy a herceg rangja mindenkit megelőzőleg közvetlen a királynő után következék, mint férj-hercege (Prince Consort).

Kevéssel több magának Ernő hercegnek is

elérkezett az ideje, hogy a nőülésre gondoljon. Az a házassági terv, melyhez kezdetben különösen nagybátyja, a belga király ragaszkodott, a hercegnek Lajos Fülöp leányával, Klementinával, a mai bolgár fejedelem anyjával való összeházasítás volt. Ez a terv felezeti akadályokon szenvedett hajótörést, ép úgy, mint a hercegnek a bajor királyi családba házassodása is, Adalgunda hercegnővel, ki több Ferenc modernai herceg neje lett.

Ez utóbbi füstbe ment terv azonban nem zavarta meg a herceg jó viszonyát a bajor királyi családdal, mely viszony kedélyességét számos apró dévajásig fűszerezte Lajos király részéről, mint ennek tanuja az az adoma is, melyet Ernő herceg említ emlékirataiban.

Egy forró nyári délután a király azt a kérdést intézte a búcsúzó hercegre, hol fogja tölteni az estét? A herceg nem tudott hamarjában jobb időtöltést, s azt válaszolta, hogy a majomszínházba megy. Lajos király valóságos gyermekes örömmel kapott az ötleten, s sajnálkozott, hogy ő is vele tart s a másik perczben már elvegyültek a piacon álló sátrak és bódék közt. A majmok éppen általános tetszés közt mutaták be produkcióikat, a mikor hirtelen mozgás támad s megjelenik teljes díszben egy küldött-ség élén a polgármester s hosszú beszédben ad kifejezést hazafias örömeinek a népszerű király látogatása felett. Alig fejezi be azonban mondókáját, mire a király is felpattan egy padra s felharsanó derültség közt, szokott stentori hangján így kiált: «Tulajdonképen mondják meg az urak, engem illet-e mindez, vagy a majmokat?» A sikerült tréfa oly hatást tett, hogy még évek múlva is megkérdezte a király, ha találkozott a herceggel, hogy emlékszik-e még a majomszínházra?

Meghíusulván a francia és bajor udvarokkal tervezett családi összeköttetésre, Ernő herceg a badeni nagyherceg legidősebb leányának kezét kérte meg, s jól számított, mert a szerény és egyeneslelkű nő meghozta családi életének azt a boldogságot, melyre vágyott s hű élettársa maradt mindaddig, míg a halál el nem szakította férje oldalától.

1844-ben a Ferenc Józsiás által alapított Koburg-Saalfeld-ház uralkodó hercegi széke atyja halálával II. Ernőre szállott át. Már ekkor Koburg ült az angol, a belga, a portugál trónon s csak Ernő hercegtől függött volna, a neki felajánlott görög trónt is elfogadni. Nem minden igaz ok nélkül tekintették Németországon a Koburg-házat úgy, mint a német-szövetség ellenes cselészövények székhelyét. Ámde II. Ernő megmutatta, hogy a nyugati monarchiához való rokonsága dacára jó német tud lenni. Pedig Bécs és Berlin kevés jó akaratot tanusított a kis Koburg hercegség iránt még oly kérdésben is, a milyen az addigi «Durchlaucht» ezimnek «Hoheit»-ra való változtatása volt, mely a Koburgokat jogosan megillette, s melyre a kezdeményezés II. Ernőtől indult ki. Berlinben annyira vitték a féltékenységet, hogy a hadseregnek külön rendeletben tiltották meg a szász hercegeket még magánügyekben is más, mint «Durchlaucht» ezimmel illetni. Sok surlódásba került, míg a czimkérdés végre oly megoldást talált, mely a család féltékenyen őrzött tekintélyét nem esorbitotta meg.

II. Ernő herceg a család magyar ágának révén nem egy ízben fordult meg hazánkban is, s a márczius előtti Magyarország sok irányadó férfival állott bizalmas összeköttetésben. Így 1847-ben is beutazta Magyarországot, Erdélyt és Bukovint nagy részét, főképp a híres mensek és gazdaságok tanulmányozására fordítva figyelmét. Ez alkalommal huzamosabban időzött

Eszterházy Pál herceg birtokán is, kivel mindig baráti viszonyt tartott fenn. A forradalom után, 1851 nyarán, nagybátyja, Ferdinánd meghalván, mint hitbizományának végrendeletileg kinevezett gondnoka jött ismét hazánkra, hogy az új majoresco, Ágost herceg birtokait megtekintse. A Koburgok erős magyar hajlama, családi tradíciója, az időben nyílt ellentétben állt a bécsi abszolutizmus rendszerével, a centralisták magyarországi politikájáról Ágost herceg maga is nem egyszer nyilatkozott elítélőleg; ez és a hercegnek a német szövetség ügyeiben tanusított magatartása volt az oka, hogy Ernő herceg magyarországi időzésének akkor bizonyos politikai jelentőséget tulajdonítottak, melytől az távol állott, s Pesten különös ünnepélyességekkel és ovációkkal fogadták, többek közt az ellenzéki férfiak arcképeivel ellátott díszalbumot nyújtva át neki. Ez utazásait Ernő herceg mindig örömmel emlegette a szintén magyar szülőktől származott porosz tábornok és államférfi, Radowitz előtt is, kit főleg bámulatos emlékezőtehetségeért esodált, a melylyel bármely egyfolytában végig olvasott könyvnek minden mondatát és helyét, még a lapszámát is pontosan meg tudta jelölni.

A 48-diki mozgalmak lezajlása után Ernő herceg az európai diplomácia legfontosabb akcióiban vállalt szerepet s közvetlenül is befolytanemzetközi politikai irányzására. Czélja volt első sorban Oroszország izolálásával az osztrák-porosz szövetségtől, az uralkodó politikai rendszert megdönteni, s ebben a törekvésében, midőn az 1850 óta eltemetett német szövetség feltámasztását tartotta szem előtt, lényegesen befolyt az osztrák-magyar dualizmus kifejlesztésére is. Bécsben ekkor még a Radezky-, Jellachich-, Windischgrätz-féle triumvirátus alatt, a Lichtensteinok és Schwarzenbergok feudális szalonjaiban az orosz barátság virágkorát élte s az egyetlen, a ki a politizáló tábornokok véleményével szembe mert szállni, s már előre álmódosított a jövő nagy orosz háborújáról, Hess altábornagy volt. Hogy az uralkodó hangulata mennyire nem kedvezett szintén feltétlenül az orosz sympathiáknak, arról a herceg emlékiratai igen figyelemreméltó bizonyosságot szolgáltatnak. Sőt az orosz hadvezérek és államférfiak némely tapintatlan nyilatkozatai által lehaglott császár több ízben nyíltan is kifejezte a feletti sajnálkozását, hogy Berlinben és Bécsben oly tekintélyes orosz pártlétezik. «A dolgok, — jegyezte meg egyszer a hercegnek, (mint a herceg emlékirataiban följegyezte, — Ausztriában sem állnak jobban, mint Berlinben. Itt is vannak hasonló kottériák, csakohgy azok tudják, mily kevéssé van hatásuk okoskodásainknak ő rá (a császárra)». Alig egy két évvel a szabadságharc leveretése után ily szavak Ausztria császára szájában, mekkora historiai tanulsággal birnak ma!

Egyébiránt ma már előttünk a példa arra is, mily meglepően anticipálták azok a tárgyalások, melyeket Ernő herceg egyfelől III. Napoleonnal, másfelől Ferenc Józseffel folytatott, a keleti kérdés közelmúlt fejleményeit. Senki sem volt melegebb szószólója Ernő hercegnél annak, hogy Ausztriának keleti politikája természetes támpontját a Balkán-államokban kell keresnie. Hogy Ausztriának olasz területei átengedése fejében Napoleon már akkor szabad kezet volt hajlandó engedni Szerbiában, a dunai fejedelemségekben, sőt Bosznia okkupációjának terve is fölmerült volt, a mit azonban akkor Ferenc József császár az okból utasított vissza, mert többbe kerülne, mint a mennyi hasznot hajtana: minderről a herceg diplomáciai leleplezései lerántották a fátylat.

Sem a Tuillériák ügyes politikai frondeurének

Napoleon császárnak, sem az angol politika áramával uszó Koburg hercegnek nem sikerült azonban a keleti kérdés felszításával Ausztriát az orosz ellen háboruba sodorni, mert utolsó perczben a berlini kabinet közbelépése Manteuffel missziója útján, mely mellett maga Zsófia főhercegnő vetette tekintélyét latba, alaposan lehütötte a bécsi udvar felesigázott harci kedvét. De azért Buol osztrák külügyminiszter híres jegyzéke, melyben négy pontban a dunai fejedelemségek európai garancia alá helyezését, s a Fekete-tengeren Oroszország hatalmi körének lényeges megszorítását követelte, alkalmat adott Miklós czár azon történeti szavaira, melyeket egy audiencián Eszterházy gróf nagykövethoz intézett: «Tudja-e, kik voltak Lengyelország legostobább királyai? Szobieszky — és én!»

Négy évtized kellett ahhoz, hogy Európa politikai helyzete alapjában megváltozzék, s a közép-európai hatalmak megszűnjének Oroszország hatalmi törekvéseinek uszályhordozói lenni. S négy évtized múlva ebben a nagy átalakulásban ismét egy Koburg a bástya, mely Oroszország ellen szegződök.

Egy igazi szabadelvű és felvilágosult fejedelem szállt sírba II. Ernővel, olyan, a kire nem maradt hatás nélkül a század eszméi, melyek közt élt, s a ki a válságos időknek szellemét, melyeknek tanuja volt, büles belátással tudta felismerni és népe anyagi és erkölcsi felvirágoztatására fordítani. Kis országa trónjának, melyet a hosszú időn át különvált Koburg és Gothából ő egyesített, egyenes leszármazó örököse nem maradt, s így fivére, Albert után az angol dynasztia sarja, ennek és Viktória királynőnek másodszülött fia, Alfréd edinburghi herceg vette át az uralkodást, ki egyébiránt a német hadsereg tagja, s fiának, Alfrédnek, már teljesen német nevelést adott és állandóan Koburgban s Münchenben taníttatta.

Az új uralkodó 1844 augusztus 6-án született Windsor-Castleban s mint kadet már nagyobb tengeri utazást tett angol hadihajókon, 1867-ben pedig mint a «Galatea» hajó parancsnoka járt Ausztráliában, Indiában és Kelet-Ázsiában. 1874 óta nős, neje az orosz czár nővére, Mária nagyhercegnő. E házasságból öt gyermek született, kik közt a legidősebb a Koburg-trón legközelebbi várományosa. Úgy a herceg, mint fia, ki ez évben lépett be, mint tiszt a potsdami gárda-ezredbe, Koburgban, hol már régóta az év nagy részét töltik, igen népszerűek.

V—i.

A MEGTÉRÉS DALAIBÓL.

I.

Aeternum mysterium.

Non, non, ne soyez pas à moi
Quand vous aurez perdu le charme du mystère,
Vous ne serez pour moi qu'une femme vulgaire.

Nem, nem, — ne légy enyém, mert attól félek,
A vágy, mely bennem mindig újra éled,
Ha látom érintetlen bájadat,
E büv-erővel együtt elapad.
Aggódva sejttem, úgy járnék te véled,
Mint minden szépen itt, az ég alatt,
Mi délibábként csalfa ködös széled
A vágy lehére, mely nyomán halad.

E szent talizmánnak ha más helyében
Én venném el varázsát, boldogabb
Azért nem lennék; — mert tiszta képen
A folt, ha én ejtém is, folt marad;
S azzal, hogy én nekem jutott letépnem,
A bimbó nem kevésbé hervatag.

II.

In cruce salus.

Ember vagyok én is, ember vagyok végre,
Magam annak érzem,

A mióta lány-szem, leány-szó ütötte
Gyilkos sebből vérezem.
Szerelmemkém, szerelmemkém mérgét
Én is megízleltem;
Mennyének, pokláknak magasát és mélyét
Végig mérte lelmem.

S bár éltém nyugalma lett ez útnak ára,
Mégis áldlak érte,
A mért felvezettél e szent Golgotára;
S hogy benned remélve,
Édes álmom üdvén, ébredésem kinjám
Mélto lettem végre
Az igaz szerelem megváltó hitének
Vérkereszttségére.

KOVÁCS GERGELY.

SEJTÉS.

Kezdem feledni múltak szenvedéséte,
Kezdek remélni, hinni is merék,
Derült nap sorlja rám ragyogva fényét,
Lelkem sugár-özönben kéjeleg.

Reám nevetnek tarka, szép virágok
Árnyat kínálva int a lomb a fán,
Bólint a fű, köszöntve, merre járok,
S nekem mond édes dalt a csalogány.

És visszatért a régi kedvem újra,
Miként az őszel messze szállt madár,
Több percz marad öröme, mint a búra,
Bár egy-egy fájó emlék visszajár.

... Nyugszom felejtés enyhe lágy ölén,
Szenderbe ringat édes sejtélem:
— Oly gazdag volt a múlt a szenvedésben,
De dúsabb lesz örömben a jelen!

ERDÉLYI ZOLTÁN.

A LÁNY ÖRÖME.

Lengyel népdal.

A csermely völgy ólén cseveg,
Kunyhó-tetőn a kis madárka,
Az óz az erdőért eped,
De mondd, kiért hevül a lányka?

Csalogatják a kért szemek.
A barnáért is úgy remeg!
Egyik perczben vigan dalol,
A másikban bús könnye foly.

Ma, vagy holnap kinek lesz hiva,
Kiért sovárg hát igazán?
Bizton maga sem tudja tán,
De mindenkép elvész a szíve.

MÁDZSAR GUSZTÁV.

LEÁNY-VÁSÁR.

Az erdélyi havasok népdalából.

Bérezes Erdély népszokásai közt érdekes helyet foglal el a *geinai leány-vásár*, mely még manapság is sokban megtartotta eredeti, ősi jellegét.

Igaz, hogy a havasi Serpolette-ek és Germaine-ek kora, mikor tényleg kinalgatták magukat feleségül s ott nyomban lakodalmat is csaptak a férj szerepére való legénynyel, idejét múlta már, de azért csak leány-vásár számba megy ma is a geinai sokadalom.

Minden évben, a görög keleti egyház szerinti Szent-Péter és Pál ünnepét követő második vasárnapon (juliustól hó második felében) esik meg a Geina nevé hegytetőn a leány-vásár. Ez a hegy határvonalát képez Hunyad- és Torda-Aranyosmege közt s maga az 1400 méter magasságban fekvő öles, sík terület, mely a vásár színhelye, a hunyadmegyei Bulesest és a torda-aranyosmegei Vidra községek osztozkodási területééjezi.

Népmonda magyarázza meg, hogy a hegyesűcs honnan vette Geina (tyúk) elnevezését. «Itt tanyázott hajdan, — beszéli a vén mész, — az

arany tyúk s bőven hullatta aranytojásait a föld gyomrába. Tele is volt a hegy gyomra arannyal, vihetett haza belőle, kinek mennyi tetszett. Gazdag, boldog emberek laktak akkoriban erre. Hanem egyszer valami kincsévágó embernek az jutott eszébe, hogy minek törje ő magát a nehéz aranyásással, kényelmesebb dolog lesz elfogni a kincses jószágot, azután hazavinni, hadj gyűljön az ő udvarában halomra a sok aranytojás. Hosszú barangolás és leselkedés után végre éjnek idején rátalált az arany tyúkra. De a mikor rá akarta tenni a kezét, mennydörgéshez hasonló robajjal repült fel a tyúk, s szárnycsapása megölte a vakmerőt. Az arany tyúk azután Verespatakig meg sem állt repülésében, a sok arany pedig itt nyomban átváltozott kővé. A gazdag és boldog emberek sorsa innen-túl a szegénység lón. Az arany tyúk most is ott van a verespataki hegyekben, van is elég arany azóta az ottani bányákban.» Mely sohajjal fejezi be elbeszélését az öreg, látszik szavaiból, hogy nagyon sajnálja az arany-kor letitintét.

A leány-vásár népe a közeli havasi faluk lakóiból kerül össze. Az ugynevezett móczok, kik a Bihar-hegységtől délkeletre fekvő egész Abrudbányai húzódo hegykatlanban laknak, gyűlnek itt egybe. Kedvező időben 4—6,000 ember is verődik össze.

Nem is olyan rég, egészen az ötvenes évek elejéig, a szó szoros értelmében leány-vásár volt itt. Az eladó mócz fáták ünneplő ruhába öltözve egész hozományukkal jöttek el s a legényeknek módjukban volt válogatni. Ott hevert a nagy falada a leány előtt nyitva, tartalma mindenféle női öltözék: katinézák, szoknyák, himzett ingderekak, vásznak, sokféle árnyalatban. A láda-fiában tallér, aranypénz és bankó, kitől a menyeyi tellett. A szülők megadták a szemre való legénynek a választ arra a kérdésre is, hogy hány darab jószág jár leányukkal; egy-két puska-lövésnyi távolságra legeltek a juhok, tehének és borjúk.

Ha azután kész volt az alku, nem állott többé semmi útjában a fiatal pár boldogságának. Sátor alatt, ott a vásárban készen állt a pópa, ki nyomban össze is eskette őket annak rendje és módja szerint, s csaphattak rá nagy áldomást. Ritka eset volt, hogy leányfővel kerüljön innen haza, ki feleségül kinalkozni jött el.

Persze ezeknek az időknek ma már végök van. A mióta a pópáknak is rendes anakönyveket kell vezetni s egyéb törvényes kellekeket megtartani, azóta a geinai leány-vásáron sem esik több esküvő. A menyasszony jelöltek azóta nem czipelik magukkal teljes hozományukat, ma már el kell fáradni a faluba a legénynek, a ki háztüznézni jár.

De azért a vásár nem ment ki a szokásból. Ma is csakúgy találkozó-helye a Geina hegyesűcs az öregeknek és fiataloknak egyaránt, mint hajdan. Ha nem lakodalmazhatnak, hát legalább mulatnak. És azonfelül összekötik a kellemest a hasznossal, adnak és vesznek sokféle vásári czikkeket. Még a gyolcsos tótok, gyűrűs zsidók és sok más iparág képviselői sem mulasztják el, hogy erre a napra portékájukkal fel ne czipelődjenek a havasok lakodalomába. Jutalmuk nem is marad el, mert czikkeiknek jó kelete szokott lenni.

Nagy sor az, mikor a geinai leány-vásár napja közeledik. A havasi szépek és nem szépek már hetekkel előbb készülődnek, hogy tetszetősen jelenhessenek meg a várva-várt napon a vásárban. Hiszen ott a mód és alkalom ismeretéseket kötni, melyek majdan lakodalommal is végződhetnek. Varrják a fáták a rokolyákat, himezik az ingvallakat, fényesítik a pénzdabokat s fűzik a gyöngyöket, hogy minél több sorból áll-

jon a nyakfűzér. Nagy gondot fordítanak a katinéakra is, melyeket a jobb módú leány aranyrojtokkal szegélyez. (A katinéca kötény-féle színes ruhadarab, melyből elől és hátul is visel egyet-egyet a mócz nő és leány. Régebben nem is fedte testük alsó részét más a két katinézánál s a csipőtől lefelé két oldalt csupasz testük volt látható, de ma már kivétel nélkül szoknyát is hordanak.)

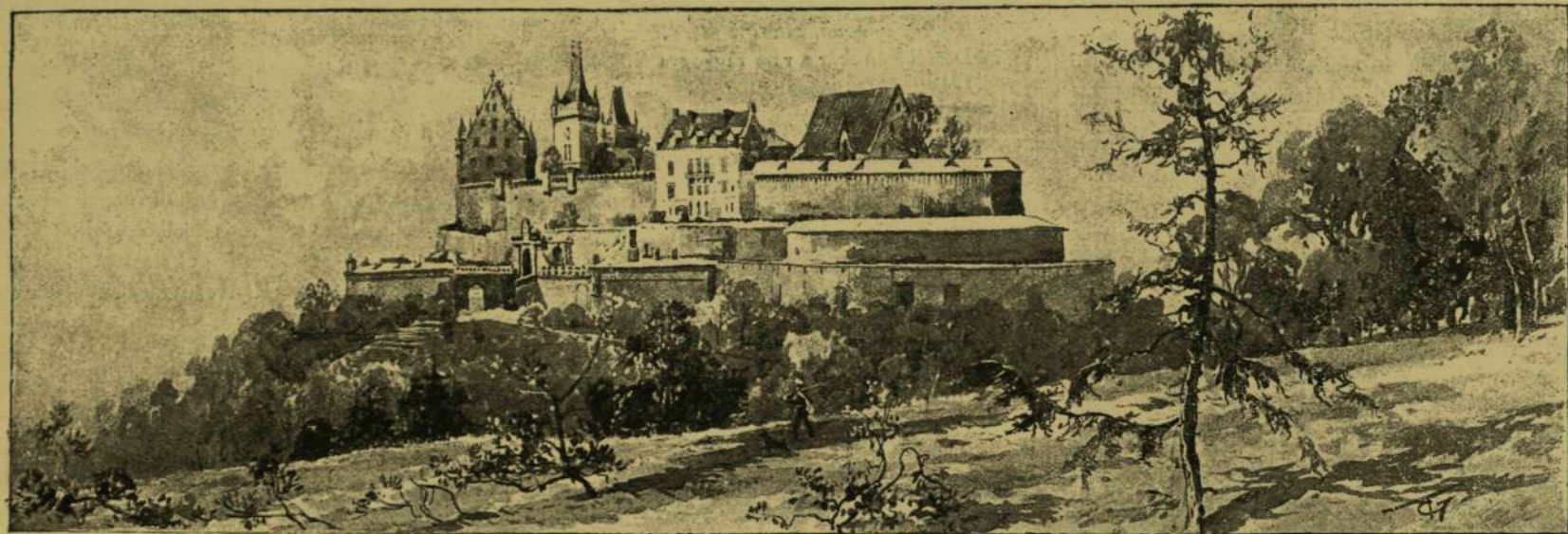
Mikor beköszönt a leány-vásár napja, a deingő hajnal tükre elé szólítja a leányt. Sietni kell a cziczomával, mert jókora út van hátra a vásár színhelyéig, pedig minél korábban ott akar lenni mindenki, hogy elejétől végig ki vegye részét a mulatságból. Reggeli 8 óra felé már együtt is van a Geina dandárja.

deznak fel, a kik mohón találták élvezni a méz-zeled édesített pálinkát. Leányok és legények, kik idáig talán nem is látták egymást, már bizalmasabban tereferélnek s közelükben az öregek kezdik feszegetni, hogy az ő Juonjuk kiváló legény, mire kész a felelet, hogy az Annuczának is van ám mit aprítania a tejbe... Így foly ez késő délutánig, midőn kezdetét veszi az osztlás, mert estére újra otthon kell lenni. S a jövő esztendeig, egy napi vásári zaj után, ismét csend honol a Geina hegyesúcson.

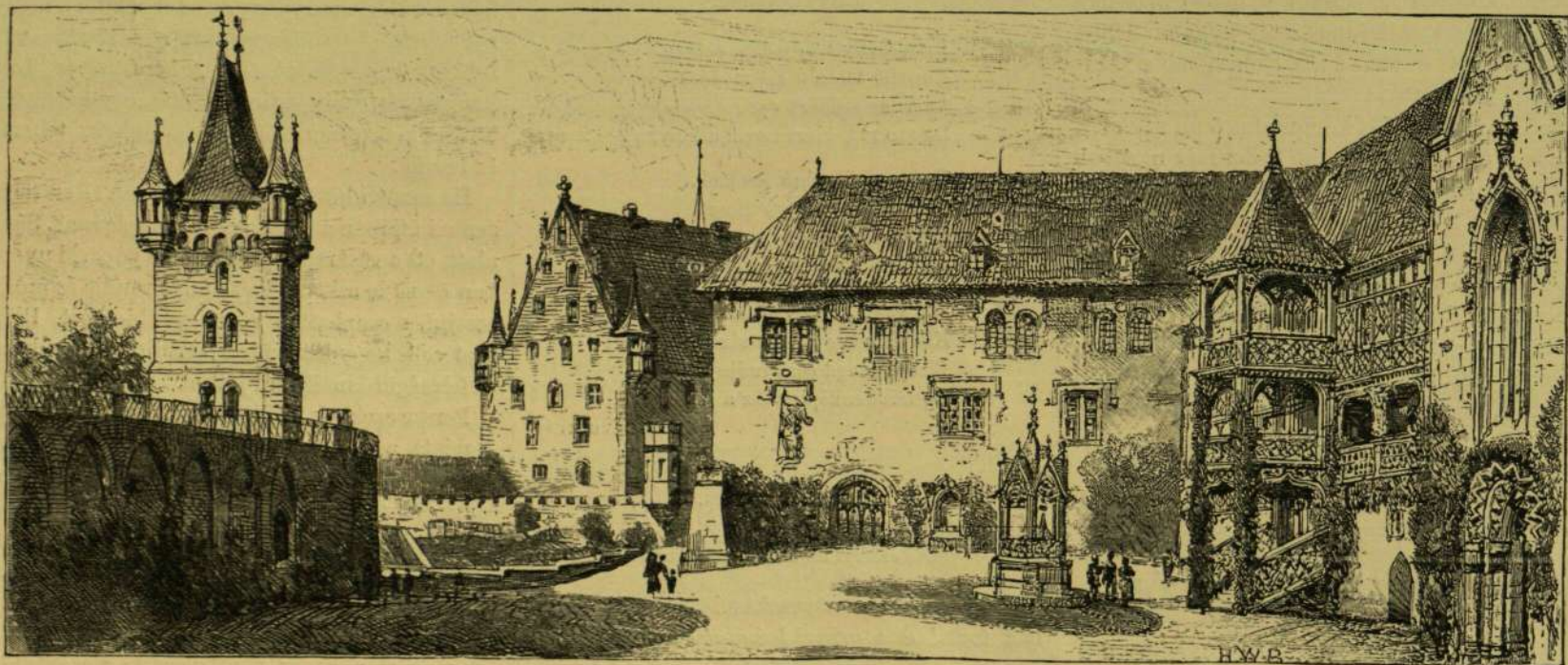
A móczok ezen érdekes népünnepét a közeli vidék intelligenciája is szokta látogatni. Sőt jártak itt távolabbról valók is. Néhány évvel ez előtt bájos művésznők: K. Hegyessy Mari a nemzeti színház tagja is megfordult a geinai leány-

a vihar, s a kőbe vésett, aranyozott felirat betűi már szinte olvashatlanok.

A gránit emlékoszlopnál maradandóbb emléket hagyott hátra a fejedelmi látogatás a havasi lakosság szívében és emlékezetében. Büszkén beszéli az egyszerű embereknek apraja-nagya, hogy „járt ám itt a király is, sárga paripáján lovagolt végig sok fényes úr kíséretében a mi havasunkon.” Elmondják, hogy még a bálmost (tejfőiben főtt kukorica-liszt) is megízlelte s aranykál jutalmazta meg a vidrai vén asszonyt, a ki főzte. A geinai leány-vásár kétségtelenül a legjobb alkalom annak, a ki néprajzi ismereteit akarja szaporítani. Hamisítatlan jellegű tanulmányozhatja itt az ugynevezett móczokat, megismerkedhetik jellemükkel s külön faji saját-

A KOBURGI VÁR.

A KOBURGI VÁR UDVARA.

Igen érdekes látványt nyújt a gyülekezés. Mindenfelől özönlenek a nők és férfiak. Tarka csoportokban jönnek felfelé a meredek hegyoldalokon a különböző falubeliek. A módosabbak lóháton járnak; a nők is férfimódra ülnek a lovat. S mire a nap sugarai áttörnek a hegyesücsről felszálló gőzpárakat, előre elkészített sátrak alatt móczokból álló zenekar ráhúzza az «Argyelánát», «Batulát» s ott a sátor előtt csakhamar tánczó párok tapossák le a még harmatos fűvet. Sátor, hol italokat mérnek s zene játszik, 3-4 van a vásár színhelyén. E sátrak előtt levő térség szolgál tánczó-helyül. Köröskörül pedig az árucikknek vannak felhalmozva, bolti helyiségül a pázsitos mező szolgál.

A sürgés-forgás mindegyre élénkül. A vásári zaj nőttön-nő, a tánczó párok folyton szaporodnak. Itt-ott már dülöngöző alakok is tűne-

vásáron férjével. Az idén szinte többen tettek a leány-vásárra kirándulást fővárosiak is s velük volt egy Coloradoba való idegen.

Járt e hegytetőn különben királyunk is, akkor még fiatal császár, 1851-ben. Erdélyben tett körútja alkalmával a fiatal uralkodó előtt annyira magasztalták a szép kilátást, mely a Geimáról nyílik, hogy ő felsége rászánta magát a fáradságos útra. S bizonyára nem is bánta meg. A kilátás innen valóban gyönyörű. Oly tájkép tárul a néző elé, mely páratlan. Délre a Kárpátok hegláncolatáig kalandozik el a szem, halmok és völgyek váltakoznak, a falvak és városok körvonalai jelennek meg. Nyugatra egészen be az alföldi síkságra tekint a szemlélő. Az uralkodó látogatásának emlékére gránitból latin feliratos emlékoszlopot is emeltek a legkiállóbb csúcsra, de pár éve az emlékoszlopot ledöntötte

ságaikkal. Jellemző, hogy a mócz nő mondhatni kivétel nélkül izmos, magas s szinte duzzad az erőtlől és egészségétől. Ellenben a férfi népség már satnyább s habár természet nézve magasak, de izomság tekintetében össze sem hasonlíthatók a nőkkel. S van köztük még egy ellentét. A férfiak közt ugyanis nagyon elvétve találkozik szőke, míg a nők tulnyomó része az.

A kirándulás a geinai leány-vásárra ma már nem is valami merész vállalkozás. A ki az edző lovaglásnak barátja Nagy-Váradon keresztül Vaskoh vasuti állomásig megy s onnan kocsin tovább a Bihar hegység aljába. Innen 4 órai lovaglás után a Geina hegytetőn van. A ki a lovaglásra nem vállalkozik, Nagy-Halmágy aradmegeyi mezővároskától ökr-szekéren teheti meg az utat, fel, egészen a leány-vásár színhelyéig. S. L.

KOBURG VÁRA.

A Koburgok ősi fészket, melynek falai közt a szász család idős, Erneszti ágából származott Koburg-Saalfeld háznak ivadéka századokon át székelt, még ma is a regényes múlt legendái övezik kegyeletes hagyományokkal. Még föl-fölhangzik a rege szárnyán a tiszteletreméltó ősi híre, kinek fiait a gaz Kunz von Kaufungen ellopta, s kik kalandos viszontagságaik után egy derék favágónak köszönheték életüket, míg a gonosz emberrabló méltó büntetésben részesült. Még földézi olykor a kegyeletes emlékezet a jó Ciborius atya, a vitéz Schönburgi Frigyes s a romantikus szénégető alakját, kiknek oly végzetes szerep jutott a Koburg-elődök életében.

A családi hagyomány egész a legújabb időkig fentartotta e fantasztikus mesebeli alakok emlékét s az elorzott két Koburg testvér nevét adta annak a legutolsó testvérpárnak, Albertnek és Ernőnek is, kik mindketten itt pillantották meg a napvilágot, kikről pár évvel utóbb így

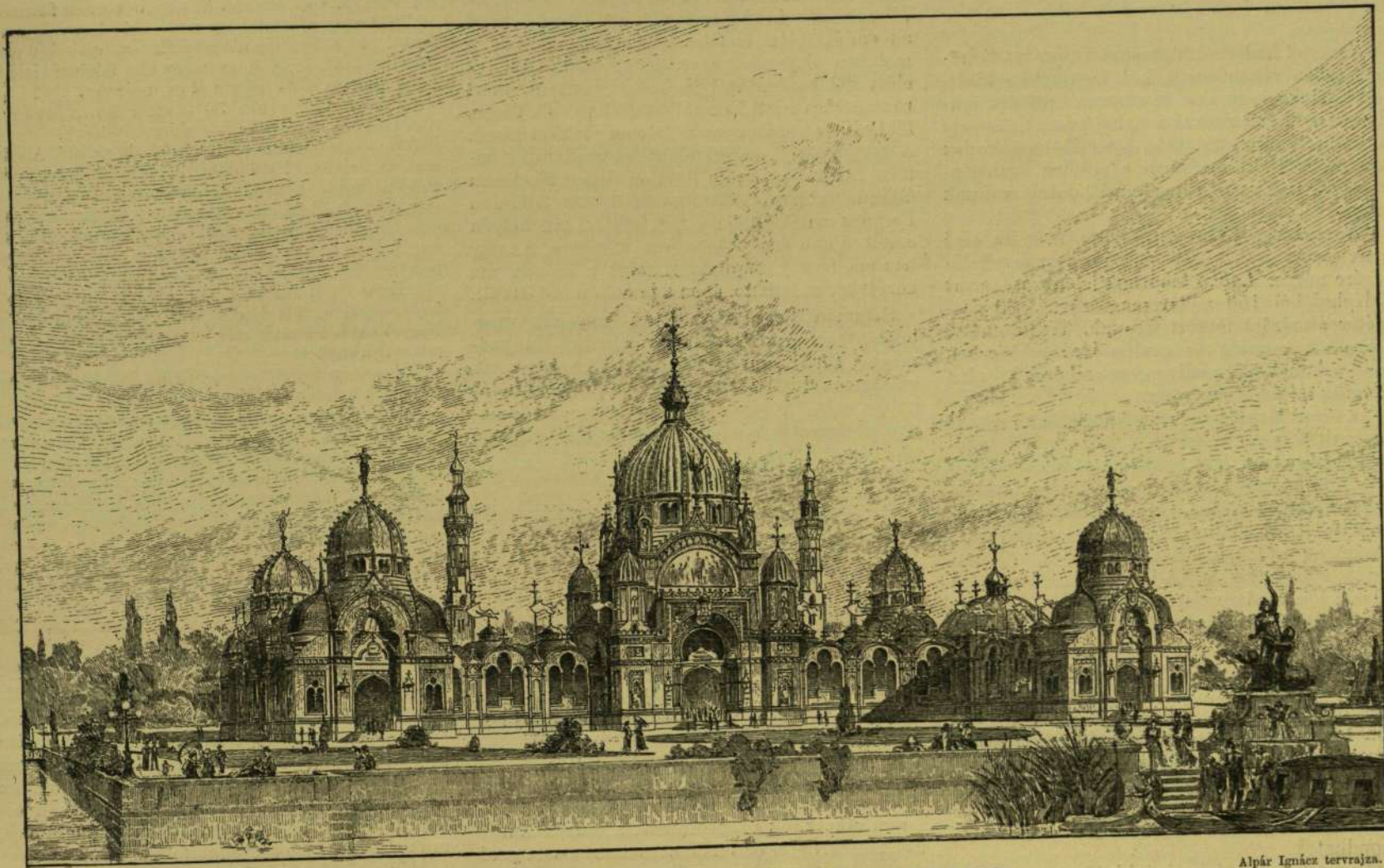
mutattak, mely ragyogását a lemenő nap fényétől nyerte.

Sok más drámai epizód emlékét is őrzi a hagyomány eleven krónikája a régi családi vizályok történetéből, melyeknek sokszor volt színhelye a Koburg-vár.

Egyszer a vár birtoka fölött folyt testvérharcokban Henneberg gróf tizenkét főnemes ifjút vitt foglyul magával, köztük nevével rokon Koburgokat. A vár pénzébe záratta őket, hol azonban az ifjak szomorodás helyett vigasságnak adták magukat, s csapra ütve a hordókat, olyan kedvre kaptak, hogy a meggyöntatásukra jött szerzetest illetlen tréfával fogadták. A rideg egyházszolga panaszt tett a vár uránál, ki retentő haragra gerjedve, megparancsolta, hogy a foglyokat végezzék ki, álarcos bakó kísérje őket a vesztőhelyre, s minden adandó kürtjelre egy-egy áldozatnak fejét üsse le. Meghallotta ezt a vár úrnője is, s az ifjak életéért remegve, kik közt rokonai is voltak, rimánkodva esdett számukra férjénél kegyelmet. Kérélmé meghallgatásra talált; a meglágyult gróf titokban

által lakott szobában a reformátorok és Bora Katalin képei; rézmetszet-gyűjteménye több mint 2000 lapot tartalmaz, a mellett érem-és autograf-gyűjtemény is van itt elhelyezve s a természetrajzi gyűjtemény különösen gazdag madarakban. Üvegtárgyait legutóbb az edinburghi herceg gyarapította ritka darabokkal.

A koburgi vár magasán emelkedik a kis Koburg város fölött s gyönyörű kilátást enged a körülötte elterülő tájra. A környék is sok látnivalót nyújt; a callenbergi kastély kedves nyári tartózkodási helye volt a boldogult hercegnek, szép erdői és parkja miatt, míg a tél egy részét rendszeren a városhoz közel fekvő Schlossgarten téli palotájában töltötte. Januáriusban aztán minden évben Gothába tette át székhelyét a herceg, majd melegebb éghajlat alá Nizzába rándult. A téli ünnepélyekre az ehrenburgi pompás kastély szolgált, melynek szép helyiségei közé tartozott a Riesen-Saal, vagy óriás terem is, az udvari bálók és estélyek szokott színhelye.

AZ EZREDÉVES KIÁLLÍTÁS TÖRTÉNELMI CSARNOKÁNAK EGYIK TERVEZETE.

Alpár Ignéz tervezte.

ir anyjok, az özvegy hercegnő, leányának, a kenti hercegnőnek: «A kis Albertke nagy, kék szemével és pozsgás orczával elragadó s fürgé, mint a gyík. Ernő nem épen olyan kedves, de értelmes, barna szemei szépek, azonkívül jól megtermett, iparkodó és korára nézve nagyon okos.»

A német ősidők ez ódon emlékének, egy kiterjedt, hatalmas dinasztia eredete helyének képét mutatják rajzaink.

A múlt század közepe táján történt, hogy egy ünnepély alkalmával a koburgi várhegy tövében teljesen lefátyolozott nő találtak, ki mereven, hosszan nézett a várra. Mikor megkérdezték, mit bánul oly soká a hegytetőre, azt felelte, hogy azt a fényes koronát bámulja ott fent. «Hiszen ott nincs korona», felelték neki. «Akkor ti nem láttok jól, — mondá a nő, — mert nézettek a hegy csúcsára, ott fénylik a korona, s nem múlik el egy század, mire a család egy tagjának fején is új korona fog fényleni.»

Ezeket mondva, eltűnt a titokzatos nő. Érdekes, hogy látomása, mely egy századdal utóbb beteljesült, nem is volt hallucináció, mert a Koburg-vár kiszögellő tornyai és szakadékos falai, messziről nézve, valóban korona-alakot

megparancsolta a toronyőrnek, hogy ne adja meg a rendelt kürtjellet, mikor az ifjakat vesztőhelyre kísérik.

Egész megnyugodva tért szobájába a grófnő, örülve, hogy megmentette rokonai életét. De mikor elérkezett a végzetes óra, egyszerre megszólalt a kürt tizenkét szer egymásután, s tizenkét legördült fő vért itta be nyomában a föld. Senki sem tudta, mire vélje a mosolygó arcczal, a midőn egyszerre szembe jő mosolygó arcczal a szerzeteslen fejek felett, kijátszva a vár urának parancsát. A gróf egész valójában felindulva megparancsolta, hogy rögtön vessék le az álnok embert a torony legmagasabb ablakából, a mi meg is történt, de vesztére, mert most már a szerzetes hívei támadtak rá a várúrra s véresre verték.

1735 óta a Koburg-Saalfeld ház hercegei állandó lakhelyül választották Koburgot, de a koburgi vár már a XVII. század óta nem szolgált rezidenciául. Ugyanez időtájt egy izben a kastély egy része le is égett, de még sokkal szebben építették fel újra s 1838-ban teljesen restaurálták.

Gyűjteményei közül híresek az egykor Luther

KATONAI LÉGHAJÓZÁS.

A katonai léghajózás korántsem a legújabb idők találmánya. A francziák már ezelőtt száz évvel, 1793-ban, katonai czélokra használták fel a léghajót, s egy ostromzár alá vett francia várra helyőrsége léggömbbe zárt levelek által értesítette a sereg főparancsnokát szorult helyzetéről. Egy évvel utóbb a francziák kémszemléket tettek álló ballonokkal, nevezetesen Maubeuge ostrománál s a fleurusi esata előtt. I. Napoleon a meudoni katonai léghajózási iskolát költségkímélés tekintetéből megszüntette, de azért hadviseléskor időnként mégis a léghajóhoz tértek vissza, hogy az ellenség állásáról biztos tudomást szerezhessenek. III. Napoleon az osztrák sereg felállítását Solferinónál csakis léghajók útján tudta meg s a győzelmet leginkább ezen értesülésének köszönhette. 1866-ban a pernambucoi moesarakba jutott braziliai sereg menekülését kizárólag néhány szemlélő léghajónak köszönhette.

Amde a léghajó, mint a hadviselés nélkülözhetlen segédeszköze, csakis az 1870/71-iki nagy háború után lön elismerve. Párisban az ostrom ideje alatt csak három szakképzett léghajós tar-

tözködött, és azért négy hónap alatt 66 léghajó indult el Párisból, mely közül öt az ellenség kezébe került. A léghajókon lévő tengerészek keveset értettek a dologhoz és csupán az elindulás előtt kaptak némi utasítást a szellőzés kezelésére nézve. Ezek a léghajók 161 embert, 363 postagalambot, 5 kutyát, 2 láda dinamitot és 3 millió levelet szállítottak Franciaország különböző részeibe. Ezen rendkívüli siker nyomán, Laussedat mérnökkari ezredes indítványára, a meudoni léghajózási kar 1888 október 24-én ismét fel lőn állítva.

Jelenleg a francia hadsereg minden egyes hadtestéhez egy önálló léghajózási osztály tartozik *tábori és vári* léghajókkal. Egy ily osztály 4 tisztet, 186 kőzembert, 7 szakértőt és 35 lovat foglal magában. A legénység s az altiszteket a léghajózási (aeronautikus) iskolában oktatták; a léghajók a középponti léghajózási intézetben készülnek; még a hajók kormányozhatóságára vonatkozó folytonos kísérletek is az állandó kísérleti intézetben tétetnek meg. Az 1884-iki kínai háborúban a francziák két léghajózási osztályt alkalmaztak, melyeknek nagy hasznát vették, mit leginkább az bizonyít, hogy Khina mindjárt a békékötés után hadserege részére több katonai léghajót rendelt meg Franciaországban.

A német hadsereg léghajózási osztálya Schönbergenben állomásozik, hol legújabbán kísérleti cölöklora egy vas szerkezetű épületet rendeztek be. Németország a léghajózáshoz szükséges anyagot teljesen tulajdon gyárából vásárolja; míg a többi hatalmasság e részben Franciaországra (a Yon-féle magánvállalatra) vannak szorúlva.

Oroszország 1879-ben tette meg az első kísérleteket a katonai léghajó hasznavehetőségére nézve. *Lobko* tábornok jelentése szerint a léghajóból 150 méter magasságnál 30 kilométer átmérőjű laktör kapunk. Tíz kilométer magasból kocsikat és gyalog járó embereket, 2—4 kilométerrel pedig egyes emberek minden mozdulatát fel lehet ismerni.

Az orosz fővezényelt ezen körülmény roppant hasznait teljesen belátván, a szükséges léghajózási anyagszerkezet átengedéseért azonnal a francia kormányhoz fordult, s egyidejűleg *Ochtán*, Szent-Pétervár mellett, a kellő helyeket berendeztetette. 1891 május 26-án kelt császári ukáz szerint az eddigi kísérleti állomásokat felszabták, s helyettük egy állandó léghajózási tanfolyam lőn rendszeresítve. Azóta az orosz vezérkar a kísérleteket és egyszerű gyakorlatokat eredménytelenül folytatván, bizonyos tekintetben Franciaországot is túlszárnyalta, habár Franciaországban a munka felosztása sokkal czélrészűbben történik. Habár a Nagy-Ochta vidékén tett kísérletek és gyakorlatok eredménye orosz szokás szerint titokban tartatik, annyit mégis tudunk, hogy jelenleg az orosz katonai léghajózási kiképzetésére óriási összeget fordítanak, és az elért eredmények kitünőknek mondhatók.

Anglia katonai léghajózási intézete erőlyesen működik. Léghajókat Szudánban már sikeresen használtak. Miután Anglia esetleges harczeiteli többnyire a forró égélj alatt lesznek, első sorban arról kellett gondoskodni, hogy a léghajózási szervonatok minél könnyebben továbbíthatók legyenek. Az angol pányvás léghajó (ballon captif) megöltetésére szolgáló vegyészeti szereket vas korszókból szállítják. A léghajón csak egy ember, többnyire vezérkari tiszt szokott ülni, ki észleléseit távbeszélő, vagy táviró útján közli s az ellenség állásáról esetleg pillanatnyi fényképeket is vesz fel, melyek nyomán a további intézkedések tétetnek. Magától értődik, hogy az ily módon kapott tudósítások a gyakran sok vérontással járó kémszemlékelt nagy részben fölöslegessé teszik. Kémekre és folytonos veszélynek kitett őrzáratokra a vezérek többé nem szorúlnek. Az angol pányvás léghajó (ballon captif) használatba vételére csak egy órányi idő kell.

Olaszország csapatjait a szukimmi hadjárat alkalmával szintén pányvás léghajókkal látta el; és ezekben mindenkor nagy hasznát vették. Az olasz léghajózási osztály Nápolyban állomásozik, hol a szükséges anyagszerkezet is gyártatnak.

Spanyolország, Portugallia, Belgium, Németalföld, Éjszak-Amerika, Paraguay, Brazília, Chili, Peru és a többi államok a léghajózást a hadviselés nélkülözhetetlen segédeszközökül is-

merték el és seregeiket mind ellátták léghajókkal; csupán az osztrák-magyar hadseregnek nincsenek léghajói, sem pedig a léghajózásban képzett tisztjei.

1890-ben Silberer léghajós vezetése alatt volt egy katonai léghajózási tanfolyam Bécsben, melyhez időnként a seregből műszaki tiszték és katonák vezényeltettek. 1892-ben Bauer közös hadügyminiszter azon évi költségvetésében egy Klosterneuburgban (Ausztriában) felállítandó katonai léghajózási osztályt említ föl, melyet azonban költségkiméleésből még eddig nem létesítettek.

SALAMON FERENCZ EMLÉKTÁBLÁJA S GYERMEK- ÉS IFJÚKORA.

Déva város főterének és eddigi Iskola-utcájának sarkán áll az igen csinos és jól berendezett ref. papi ház. Ennek az Iskola-utcába nyúló oldalán helyezték el, f. évi június hó 11-ikén lefolyt ünnepélyen a Salamon Ferenc emléket hirdető márványtáblát.

Az emléktábla leleplezésével egyszerre az utca is nevet cserélt. Azóta ugyanis *Salamon-Ferenc-utczának* nevezik. A ház maga, a mint az emléktáblán is fel van jegezve, nem az, a melyben Salamon Ferenc született. Azt ez előtt hat esztendővel le kellett bontani, mert rozottsága miatt használhatatlanná vált. Törpe, földszintes épület volt, három lakoszobával. A hagyomány szerint előbb az uradalmi tisztartó lakott benne; de Bethlen Gábor fejedelem állandó ref. papi lakásul adományozta. Salamon Ferenc emléktáblája a régi lelkes lak helyén emelt újabb ház falába van illesztve, a mely ház ma is ref. paplak, a mint e lapban ma közzélt képen látható, épen a templom mellett áll.

Salamon Ferenc születési helyének megjelölését gr. Kuun Géza indítványozta a Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társaság egyik választmányi ülésében, csakhamar a jeles tudós halála után. A tábla költségeit egyesek adományból fedezték s első sorban az indítványozó gróf járult hozzá.

A csinos emléktábla felirata a következő:

E HELYRŐL LEBONTOTT RÉGI HÁZBAN,
MELYET BETHLEN GÁBOR DICŐS FEJEDelem
RENDELT EV. REF. PAPI LAKÁSUL,
SZÜLETTET 1825 SEPT. 4-IKÉN
SALAMON ISTVÁN LELEKÉSZ FIA, FERENCZ.
SALAMON FERENCZ
BUDAPESTI ROYETEMI TANÁR
ÉS A MAGYAR TUD. AKADEMIA TAGJA ELSŐ RANGÚ VOLT
POLITIKAI ÉS SZÉPTANU FETEGÉTESEK IRÁSÁBAN;
MINT TÖRTÉNETIRŐ PEDIK
ÖNÁLLÓ ÉS MÉLYREHATÓ FELFOGÁSÁVAL,
ERŐTELJES, MAGYAROS KIFEJEZÉSÉVEL, IRÁNYADÓ.
MEGHALT 1892 OKT. 9-IKÉN BUDAPESTEN.
EME TÁBLÁT IDE A HUNYADMEGYEI TÖRTÉNELMI
ÉS RÉGÉSZETI TÁRSASÁG HELYEZTE ORSZÁGOS ÉRDEMŰ
TISZTELETI TAGJA EMLÉKÉRE.
1892.

Nem lesz érdektelen ez alkalommal közölnünk dr. Súlyom Fekete Ferenc törvényszéki elnök és történetirőnek a leleplezés alkalmával tartott ünnepi beszédéből a Salamon gyermek- és ifjú korára vonatkozó következő részletet:

„Szegényes és több gyermekkel megáldott szülők sarja volt az ünnepelt. E részben a hiteles adatokat tiszteletes Szóts Sándor református lelkész úr kezéből veszem.

Salamon Ferenc édesatyja, Salamon István, a dévai reform. egyházban — saját följegyzései szerint — 1811. november 2-án foglalta el hivatalát. Meghalt 1843. decz. 27-én, mint dévai pap és esperes, 62 éves korában. Felesége Sala Klára volt, a megelőző pap, Sala Mihály, leánya. Gyermekük voltak: 1. *Klára* (született 1815; csecsemő korban halt el); 2. *Dániel* (szül. 1817-ben; reform. pap lett, Nagy-Lakon); 3. *József* (szül. 1819-ben; felsőbb tanulmányokat végzett Nagy-Enyedben; de mily sorsra jutott, adataink nem tartalmazták); 4. *Klára* (szül. 1820-ban; meghalt 1844-ben); 5. *István* (született 1822-ben s református lelkész volt a Torda melletti Polány községben); 6. *Ferenc* született 1825-ben és megkereszteltetett azon évi szeptember hó 4-én. E nap tehát nem születése napja, mely egy néhány nappal, héttel, vagy esetleg hónappal minden esetre előbb helyezendő. 7. *Sándor* (szül. 1829.) és végül 8. *Zsigmond* (szül. 1830-ban). Egyiknek életfolyamáról sem találhatók följegyzések, valamint elhallozásuk sincs Déván anyakönyvvel.

Ferenc élete rendkívül változatos. Úgy látszik, a gondviselés keresztül akarta vinni mindazon tanulmányokon, mindazon tapasztalatokon, melyeknek közszereplésében és különösen irói pályáján szükségkép hasznát kellett vennie, miről hátrahagyott művei tanuszkodnak legjobban.

Édes atya halála után a nagyenyedi Bethlen-főiskolában találkozunk vele legelsőben Fogarasi Albert, ez időszertint rector-professor, és Váro Ferenc tanár közlései nyomán következő adatok állanak rendelkezésre. *Salamon Ferenc* 1845 júniusában mint II-od éves bölcsészeti osztálybeli hallgató állt vizsgálatra. Az érdemsorozatban 36 tanulótrásra közt 11-ik volt. Előtte volt tíz társa közül felemlitem Kendeffy Sámuel hunyadvármegyeli, ma is élő nagybirtokos. Az 1845. 6. iskolai évben ugyanazon főiskolában első éves jogász va s grúdn-ában a 10-dik. 1847-ben osztálytrásai II-od éves jogászok. A névsorban Salamon Ferenc nem fordul többé elő. Az 1847. 48. első félévben sincs neve sem a jogászok, sem volt osztálytrásai — ekkor már theologusok — névjegyzékében.

A főiskola Epochalis könyvében vannak a következők följegyzve Salamon Ferencről. 1844—45-ben élvezte a Barcsay-féle, ugyanazon év II-ik felében a Zágoni Gábor féle 17—17 magyar forintos „kegylet”-et. 1845—46-ban a kisebb fejedelmi, 1846—47-ben az Ajtai Mihály-féle 24 magyar forintos „kegylet”-et élvezte. Mit egybevetve a fennebb említett azon adattal, hogy neve 1847-ben már nem fordul elő a tanuló névjegyzékében, csak úgy magyarázhatunk meg, hogy az év első felében vizsgálatok kiállása előtt hagyta el az intézetet.

Az 1845—46. évben 30 magyar forint jutalmat nyert a görög nyelvben tett előmenetelért.

A szabadságharcz őt is zászló alá szólította. A csucsi útközvetben 1848. decz. 3-án, tehát épen nevenapján, mint honvéd tűzer-ármenter golyó által megsebesült. E különös és véletlen találkozást soha sem feledte; nevenapjával együtt sebesülésének napját is mindig megülte barátai s meghitteli körében. Sebéből fölgöygyülván, főhadnagygyá léptették elő. Ezen tiszti rangban ott volt ő is Világosnál és bajtársaival együtt letette a fegyvert. Bujdosóként Nagy-Váradon vonult meg és nevelő vala egy siket-néma ifjú mellett.

Pálya után kellett néznie. Lelke áhította kiképzetésének betetőzését. Mihelyt lehetséges volt, vagyis 1851-ben Pestre ment és magát a tudomány-egyetemen orvostan hallgatónak íratta be. Megnyitkozott elméjének egyik fővonása, a határozott, a kétségtelen igaz után törekvés. Már mint orvostan-hallgatót a mennyiségben vonzotta s abban jeleskedni kezdett. Így hivatott meg 1853-ban a matematika tanárul Nagy-Körösré, hol akkor hazánk sok jelese: Arany János, Szabó Károly, Szilágyi Sándor, Szász Károly és többen fogadták el tanszéket, hogy az üldözések útjából félrevonulva, hazafiás, főnkelt érzelmeikkel ellentétben nem álló kenyérkeresetre tegyenek szert.

A leleplezési ünnepély szép és lelkesítő lefolyású volt. Az egész város minden rendű és rangú polgársága nagy számmal jelent meg. Budapesti és kolozsvári tudósok jelenléte emelte az ünnepelés fényét. Ugyanez alkalommal általános figyelem s tisztelet tárgya volt az elhunytak özvegye, a ki a meghatározott könyveivel hallgatta végig néhai férje életadatainak, működésének, jelességének felsorolását.

Már a történelmi társaság közgyűlésén, mely az ünnepélyt megelőzte, gr. Kuun Géza nagy hatású megnyitó beszédének egyik kimagasló részlete volt a Salamona vonatkozó kegyeletes megemlékezés.

Az emléktáblánál tartott beszédben dr. Súlyom Fekete részletesen és nagy gondossággal állította össze a jeles tudós életére vonatkozó adatokat.

Szóts Sándor lelkész, a ki a tábla gondozását alkalmi beszéddel átvette, arra használta föl ez alkalmat, hogy Salamon alakját követendő eszményül tűzze ki a tanuló ifjúság elé. A közömben is Salamon emléke volt az ünnepély és felköszöntések fő tárgya. Különösen sikerült Beöthy Zsolt beszéde, a ki találó vonásokkal körvonalozta Salamonnak emberi és történetirői hatalmas egységét. Dr. Szádeczy Lajos azzal keltett nagy érdeklődést, hogy mint hálás és mesterét bálmuló tanítvány adott érzelmeinek kifejezést. Magasztalta a várost és megvált, a melyeknek gazdag történelmi hagyományai oly sok jelest ihlettek már s bizonyosan Salamon lelkesedésének is első és állandó serkentői voltak.

Most már ott áll a tábla és hirdeti, — a mint Szóts Sándor mondá, — hogy Magyarországon szegény ember is eljuthat a köztisztelet bármily magaslatára, ha tehetségéhez kitértés és nemes törekvés járul.

R. L.

A DÉVAI REFORMÁTUS TEMPLOM ÉS TORONY JELENLEGI ÉS LEENDÓ ALAKJÁBAN.

Ez a régi, szép építmény, melyet most olvasóinknak képekben bemutatunk, kiváló szaktudásaink (Dr. Czobor Béla, Dr. Römer Flóris, Möller István, Pulszky Ferencz, Szilágyi Sándor, stb.) egybehangzó véleménye szerint, eredetileg róm. kath. templom volt, Szent Miklós nevével nevezetett és minden kétséget kizárólag *Hunyady János és neje, Szilágyi Erzsébet* költségén építetett, illetőleg nyert befejezést 1440—1444 körül.

Építése módja a legtisztább góth stýle mutat. A szép arányú csücsves ablakok hal-pikkelyszerű díszítésekkel, a merész hajlású, gyönyörű, boltíves mennyezet a rajta levő családi czimerekkel (Anjou királyi ház, Hunyady János, Szilágyi Erzsébet, I. Ulászló király czimerei, köből művészléleg kifaragva), a szentély oldalfalain látható freskó-képek, melyek a napkeleti bölcsenek Krisztushoz zarándoklását, Assisi Szent Ferenczet, Szent Barbarát, stb. ábrázolják, valamint a templom falaiban elhelyezett történeti nevezetességek emlék-fóliatok (epitaphiumok), mind igen figyelemre méltók.

A legrégebbi epitaphium 1554-ből való. *Dobó Domokos* erdélyi alvajda, az *egri hősnék Dobó Istvánnak testvéröccse*, állította azt, pesthisben elhalt ifjú nejének, Bajomi Klárának és csecsemő kis fiának emlékeztetére. A latin szövegű felirat szerint Déva környékének lakói a XVI. század közepén nem oláhok, mint ma, hanem dákok és hegylakó géták voltak, kik később olvadtak be a Hunyadmegyét előzőlött oláhságba. Ezen nevezetes sorokat *király ő Felsége* is nagy érdeklődéssel olvasta 1887-ben, csudálkozását fejezvé ki, hogy a népesség azóta annyira megváltozott.

Egy másik fóliat *Tordai Sándor András*, dévai róm. kath. főesperes, később *erdélyi reform. püspök* emléket örököti meg, ki egésztelhetetlen ellenfele volt Dávid Ferencz unitárius püspöknek és hatalmas segítőtársa a hitviták idején oly kiválóan szerepelt nagyhirű Melius Juhász Péternek. 1579-ben halt meg, egyidejűleg Dávid Ferenczcel, ki mint államfogyó, a dévai vár kerek bástyájának börtönében végezte be, sokat hányatott életét.

A harmadik síremlék *Geszti Ferencz*, egykori várúr és főnemes emeltette édes anyja, öz. Geszti Jánosné, szül. Lekehei Sulyok Zsófia tisztelete 1590-ben. Az egész Geszti-család genealogiája föl van írva az emlékkőre s végül az is, hogy a nevezett úrnő „eltemtetett ide, a Szent Miklós templomába.”

A negyedik fóliatos kő 1817-ből való. Ezt *Losonczi Báró Bánffy György, erdélyi gubernator* állította itt eltemetett nagyszülőinek: nagybarcsi Barcsay Gergely, hunyad-zarándi főispánnak és nejének, nalácsi Naláczy Sárának emlékére, kik mindketten nagy jöltevői voltak e városnak és vidéknek.

A templom külseje, úgy szintén a szép góth stýlú torony is, melynek szilárságát 13 hatalmas támpillér még inkább biztosítja, rendkívül ügyes és képzett építőmesterre vall. Kár, hogy nevéből ma már csak annyi olvasható ki: „Johannes.”

A toronyban levő három harang közül az egyik még a Hunyady János idejéből való; a másik 1536-ban öntetett, míg a harmadikat az öreg Rákóczy György fejedelem ajándékozta az eklézsiának 1647-ben.

A templom 1540—45 körül ment át a reformátusok tulajdonába, az egész gyülekezet áttérése folytán. Ma az ágostai evangélikusoknak és az unitáriusoknak is istentiszteleti helyiségül szolgál, mint a kik e városban a reformátusokkal a legbensőbb testvéri viszonyban élnek és egy gyülekezetet alkotnak.

Miutnknak ily érdekes emlékeit őrizi az a szent hajlék, mely most, századok viharaitól megvisselve haladéktalan kijavítást kíván az utódoktól. Szegény kis gyülekezetem, melyre a kijavítás kötelessége háramlik, erejét megfeszítve küzd, hogy ezen őseitől reá maradt drága örökség el ne vesszen, sőt visszanyerve hajdani ékességét, megújíthaton hirdesse hazánk és nemzetünk dicsőségét e megyében.

A kijavítás, illetőleg megújítás költsége, a Szinte Gábor főreáliskola tanár által tervezett alakban mintegy 10 ezer frta tehető, melyből idáig, király ő Felsége nem rég nyújtott kegyes

adományával együtt csak 1872 frt 49 kr van még összegyűjtve. Maga a számban is kised, vagyonek is igen szény helyzetű református gyülekezet a még hiányzó összeget a saját áldozókészségéből előteremteni nem képes. Ugyanazért kénytelen segedelemért a lelkes magyar közönséghez fordulni. Első sorban ugyan hitfeleink buzgóságához fordulunk, de, mivel a megújítandó agg épület nemcsak templom, hanem közérdekű műemlék, bátrak vagyunk az ügyet összes honfitársaink munkás pártfogásába ajánlani felekezeti különbség nélkül, általános érdek levén, hogy egy ilyen nevezetes műemlék a tulajdonos egyházközség erőtlensége miatt disztelenül és diestelenül porba ne omoljék, s így hazai építészettünk pótolhatatlan kárt ne szenvedjen.

Adakozást kérő iverink, esdő szózatunk ma-holnap szétküldetnek az ország minden vidékére. Hazaíás cselekedetet írvál, a ki e magasztos czél elérésében minket szives adományával támogat.

Déva, 1893 augusztus 31. Szóts SÁNDOR, dévai református lelkész.

A DE PLONVILLE ÚR VESZÉLYES HELYZETE.

Elbeszélés.

Irta BARR RÓBERT.

A jelen elbeszélés abban különbözik a többi-től, hogy egész sor tanulság van benne. A legtöbb történetben van egy tanulság — a végén; ebben több is van, melyek közül néhány mindjárt már az elején előkerül. Először: igen ajánlatos az embernek, kivált fiatal embernek — a maga mesterségénél maradnia. Másodszor: akármilyen közel jöjvőben és akármilyen biztos alapon számítgat és tervez is az ember, egészen biztosra még sem vehet soha semmit, mert mindig és minduntalan egy örökké ismeretlen

A kis ladikot a leány egészen a partig húzta...

mennyiséget kell felvenni a számításba, — t. i. az asszonyt. Harmadszor: az ember soha sem tud mindent. A többi tanulság a mese folyáman önként mutatkozni fog, s a gondolkozóbb természetű olvasóknak még mindig alkalmuk lesz a történet végén néhány rejtett tanulságon elmélkedni.

De Plonville úrnak Párisban irigylésre méltó helyzete volt. Mindig volt annyi pénze, a mennyire szüksége volt, a mi egészen mást jelent, mintha azt mondanák: annyi pénze volt, a mennyit akart. Jó nevelésben részesült és hány nyelven beszélt. Azaz — az igazat megvallva — egyet, a saját anyanyelvét jól beszélte,

a másik kettőt pedig rosszul, de miután az emberek legerősebbeknek abban képzelik magukat, a miben leggyengébbek: De Plonville úr magát nyelvésznek tartotta. Ismerősei különben azt tartották róla, hogy mindent ósárol és mindennek szeret ellentmondani, míg kártársai — a tengerésztisztek — ha a beszéd reá fordult, a csipős, sőt néha nagyon is kemény megjegyzésektől épen nem tartózkodtak. Hősünk különben irigylendő helyzetének ezek voltak árnyoldalai.

Mindez azonban — szorosán véve — nem tartozik történetünkhöz, a mely tulajdonképpen azzal veszi kezdetét, hogy De Plonville barátunknak volt egy — titka. Nem afféle frivol szerelmi titok, hanem — egy nagyszerű találmány titka, egy találmány, mely a francia hadsereg fölényét minden más népek armadéjára felett lett volna megalapítandó. De Plonville erről az ő találmányáról egyetlen egyszer beszélt egyik tisztársának — és azóta se beszélt róla senkinek se.

— „Találmányom — mondá a kérdéses alkalommal — az esernyő elvére van alapítva, s valóban annak esernyőjét az esernyő szülte benem. Csakhogy nem kerek, hanem inkább tojásdad alakú lesz. Oly könnyű, hogy a katonaság mostani rendes terhét alig fogja növelni. Könnyen összerakható és kinyitható, erős bordákkal ellátva s vékony, de tartós és vízhatlan szövettel bevonva. Éjjelente a legénységnek sátorul fog szolgálni, ha pedig valamely folyón kell átmenni, az én találmányom domború oldalával lefelé fordítva és a vízre bocsátva pótolni fog mindenemű csolnakot, a rögtönzött hidakat nélkülözhetővé teszi, s a hadsereg könnyen, gyorsan és biztosan átkelhet a vizen... Nos, mit tart ön találmányomról?”

— „Pompás, De Plonville barátom, pompás! Ha majd valami magas hegyen kell átkelnünk, akkor elég lesz a hegy tetejére felmászni, s onnan a másik oldalán az ön találmánya segítségével könnyen, gyorsan és biztosan leereszkedünk a völgybe és egyenesen a mit sem sejtő ellenség sorainak középebe repülünk!...”

De Plonville hátat fordított kollegájának és találmányáról azóta — mint mondá — hallgatott.

De ez az eset nemcsak azt az elhatározást érlelte meg benne, hogy találmányáról egy időre senkinek sem szól, hanem hogy azt tökéletesíteni fogja s csak akkor lepi meg vele a hitetlen világot. Ezen kelt fő-elhatározás mellé még egész sereg mellék-elhatározást sorozott: hogy nem jár klubba és társaságba, kerül minden asszonyt, szóval: remete életet él mindaddig, a míg tökéletesített és teljesen elkészített találmányával a bálmuló világ elé nem léphet.

De számításában egyről teljesen megfeledkezett. T. i. az ismeretlen mennyiségéről: az aszszonyról. Legalább még ma is azzal viaszthatja magát, hogy egyedül ez volt az oka, — hogy elszámította magát.

A kérdés csak az volt, hogy mely helyet választson ki találmánya elkészítésére és kipróbálására. Ezzel a gondolattal tételödre járt föl s alá szobájában. Az asztalon Franciaország térképe fektét kitarva. Páris és környéke erre teljesen alkalmatlan hely, az egyszer bizonyos. Neki olyan hely kellett, a hol senki sem zavarja és háborgatja. Aztán vízre is szüksége volt, mint általában mindenkiné, a ki valamely vízi járművet akar próbára tenni. Gondolkozott, mely helyet tisztelegen meg azzal, hogy egykor azt mondassák róla: „Itt tökéletesítette a híres De Plonville esernyő-sátor-csolnak találmányát!”

A francia tengerpart körül elég szép víz van, de az időjárás még annyira hideg volt, hogy az északi és nyugati partokat meg kellett fosztania a fent említett kitüntetéstől. Így hát egyedül a Közép-tenger partvidéke versenyre lehetett a dicsőségért. Megfordult elméjében a Riviera, Nizza, Monte-Carlo, de ezek mind nagyon látogatottak és népek voltak. Egyszerre eszébe ötlött — szinte csodálkozott, hogy nem gondolt mindjárt legelőször erre — Hyères! Pompás hely! mintha már a teremtés is ily nagyszerű találmányok tökéletesítésébe színhelyül tervezte és alkotta volna! A város a tengerparttól néhány kilométernyire fekszik és maga a part nagyon csöndes, elhagyatott, s az éghajlat is a lehető legkedvezőbb. Ezt a kitünő választást

igen kedvező előjelnek vette s ebben megállapodott.

Valami ürügy alatt hat hétre szabadságot tartotta magát, s azzal — a szükséges szerszámokat és anyagokat gyorsan bepakolva — útra kelt és meg sem állt a történelmi nevezetességre kiszemelt helyig.

Azonban a mint a főszegecs pillanat mindjobban közeledett, De Plonville engedni kezdett nagy elhatározásából. Úgy tervezte, hogy a tengerparthoz közel, valami kurta kocsmába szállásolja be magát, ez az elhatározás azonban csak az első felsülés szűlötté volt és most — higgadtan fontolgatva a dolgot — észbe jutott a kis kocsmák élvezhetetlen kocsija és — De Plonville visszariadt. Abban állapotban tehát meg, hogy mégis a város valamelyik első rangú hoteljében üti fel tanyáját. Igaz ugyan, hogy ott okvetlenül társaság lesz, de azt könnyen elkerülheti, míg a parti kocsmákban a silány kocsit nem. S hogy az előbbi feltevéshez hű lehet-

az már láttávon túl volt, fogta a ládát és maga cipelte be a bódéba. Itt mindent szépen kiszedett a ládából s azzal visszament Hyéresbe, s mint a ki nagy munkát és pedig jól végzett, hatalmas étvágygal megebédelt.

Harmadnap már korán neki feküdt a munkának. Csak ekkor vette észre, hogy még mi mindenre lenne szüksége. Hirtelen azt gondolta, hogy majd beszerzi, a mi még kell, Hyéresben, de aztán észbe jutott, hogy ezzel könnyen gyanút kelthetne, így hát letett róla. A bódé kicsiny ablaka alig adott valami kis világosságot, de azért a világról sem nyitotta volna ki az ajtót, félve az arra esetleg elmenők indiskréciójától. Az ember sohasem lehet eléggé elővigyázó egy világra szóló találmány elkészítésénél.

Plonville (örizzük meg mi is inkognitóját és hagyjuk el nevéből a «De-»-t) jó másfél óra hosszat dolgozott már, mikor egyszerre énekelt hallott, és pedig igen kellemes éneket. A fiatal nő — mert hogy annak kellett lennie, azt a

EGYVELEG.

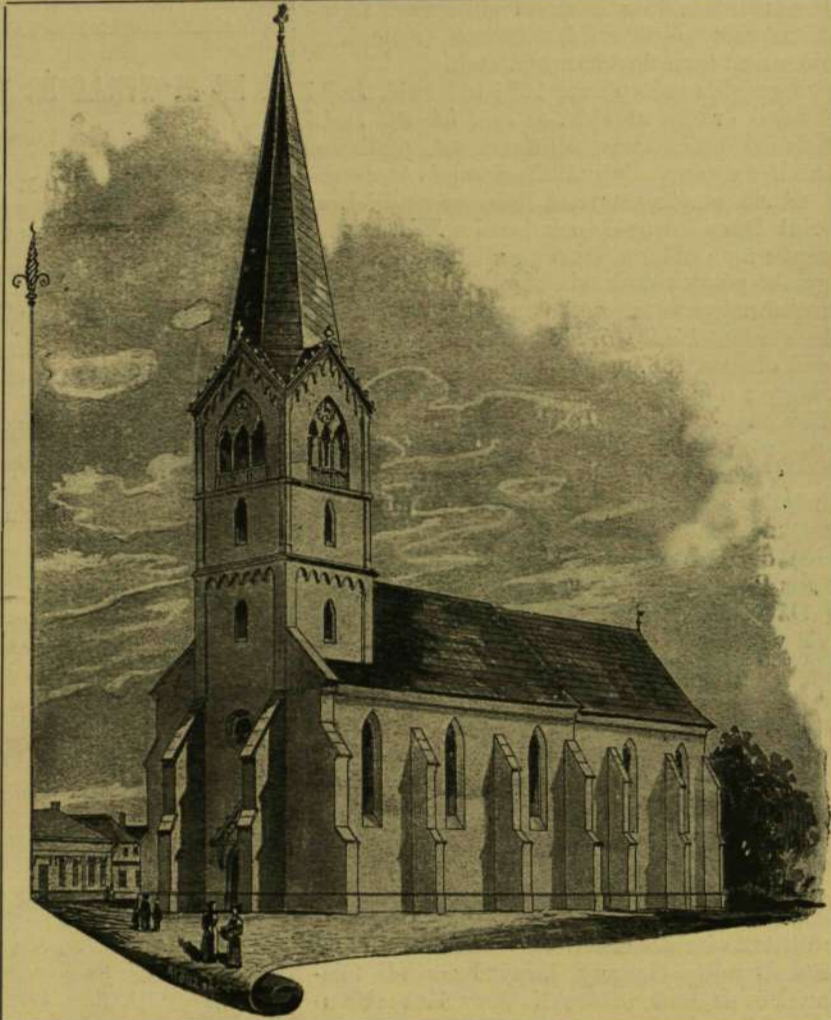
* Legtöbb kenyeret Grainer de Cassagnac állítása szerint a francziák esznek, legalább is kétszer annyit, mint a németek s négyszer annyit, mint az angolok. Az ő észlelete szerint Hollandiában sonkaszeletekhez hasonló darabokban osztogatják a kenyeret, Angliában pedig apró kockákban s így nem tartják azt étkezés közben oly nélkülözhetetlennek, mint a francziák. Oroszok, törökök és görögök alig esznek kenyeret, a hollandok, belgák, angolok még kevesebbet, valamivel többet a német, még többet a spanyol és olasz, de legtöbbit a francia. Ázsiában a kenyér ismeretlen, Afrikában és Amerikában be-telepedett európaiak hozták divatba.

* A föld nagy városai. Európában jelenleg 116 városnak van százezernél több lakosa, ebből Nagy-Britanniára jut 30, Németországra, Franciaországra 12, Oroszországra 12, Olaszországra 10, a mi monarkhiánkra 6, a többi megoszlik. Ázsiában van 105 ily város, ebből 53 Khinában, 30 brit Kelet-Indiában, Afrikában van 7. Amerikában van 40, ebből 26 az Egyesült-Államokban, 9 Dél-Amerikában. Ausztrá-

Fénykép után.

A DÉVAI REFORMÁTUS TEMPLOM MAI ALAKJÁBAN S MELLETTE A PAPIKAK, MELYEN SALAMON FERENCZ EMLÉKTÁBLÁJA VAN.

Sziinte Gábor tanár tervrajza után.

A DÉVAI REFORMÁTUS TEMPLOM LEENDŐ ALAKJÁBAN.

sen, mindjárt azon kezdte, hogy inkognitó lépett fel, a mennyiben nevéből a De-t egyidőre egyszerűen mellőzte. A mint délben megérkezett, délután egyenesen a tengerpartra ment és igyekezett oly közömbös arcot csinálni, hogy senki se fedezhesse föl benne Franciaország jövődöbeli Edisonját. A mint kiért a partra, nem remélt örvendetes meglepetés fogadta. A part hosszában elszórtan apró fabódékat fedezett fel, melyeket nyáron át a parti halászok szoktak használni, az év többi részében pedig elhagyatva állanak. Egyet mindjárt kiszemelt magának műhelyül. Addig szaladgált a parton föl s alá, a mig sikerült megtalálnia a kérdéses bódé tulajdonosát, a kivel nem sok fáradságába került megegyezésre jutni a kibérlést illetőleg.

A kérdéses tulajdonos igen különösen, mondhatni gyanakvólag nézett a különös idegenre. Tán sejt valamit? Mormogá De Plonville hazamenőben. Nem, az nem lehet! nyugtatta meg magát.

Másnap egy bérszolgát fogadott és ládáját, melyben a félig elkészült találmány és az elkészítéséhez szükséges szerszámok és anyagok voltak, kivitette vele a tengerpartra s ott letétette, az embert pedig elbocsátotta. Mikor

hang után Plonville is, bár nem volt nagy műértő, azonnal eltalálta — oly elfogulatlansággal énekelt, mint a ki nem is sejt, hogy hallgatják. Az ének mindegyre közeledett. Plonville elbűvölve, hirtelen abban hagyta munkáját és a kis ablakhoz lopódzott. Egy ifjú, üde leánykát pillantott meg, a mint dalolva közeledett a legközelebbi bódéhoz, s annak ajtaja mögül egy kulcsot véve le, kinyitá az ajtót s belépett a konyhócskába. Kis idő múlva a leány — matrozosan öltözve — kilépett a bódéből, s abból egy kis csolnakot húzott ki maga után. A csolnak oly könnyű anyagból való volt, hogy a lány egész könnyedén bánt el vele, még énekét sem kellett elhagynia. A kis ladikot aztán a lány egészen a partig húzta, s ott egy erőteljes mozdulattal a vízre lökte s maga is bele szökött a libegő, könnyed járműbe. A csolnakban ülőhely nem volt, a mit Plonville szinte énekét vett észre. A tenger vize sima és nyugodt volt, egy-két csapás a hosszú, karcsú evezővel, melyet a leány szintén a konyhóból hozott elő, s csolnak és lány eltűntek a messzeségben a bámuló Plonville szeméi előtt, a ki nagyot sohajtva nézett utánok.

(Folytatása következik.)

liában csak két ily nagy város van. Összesen tehát 270 ily város van, melynek százezernél több a lakosa.

* A velocipedistákat gondos, atyai gyámkodás alá vette a szentpétervári rendőrség. 18 évnél fiatalabb ifjú egyáltalán nem kap rendőri engedélyt s a többi is csak akkor, ha előbb vizsgálatot tesz s ügyességét bemutatja. Este, vagy oly helyeken, a hol csak kocsi jár a velocipedén járni egyáltalán tilos.

* Az áradások egyik oka Wiggins amerikai tudós szerint a sok táviró- és telefonhuzal, melyek a villamos erőt elvonják a felhőből. A bajon úgy lehet segíteni, ha a huzalokat föld alatt helyezik el.

* Mesés számok. Egy párisi matematikus kiszámította, hányszor lehet 52 kártyát négy játszó között különféleképp szétosztani. A szám oly óriási, hogy ha 1000 ember éjjel-nappal kártyázna s ezt 100 millió esztendőig folytatnák, még akkor annak a számnak körülbelül csak 100,000-ed részét érhetik el.

* A francia államadósság 1869-től 1891-ig 13,414,972,937 frankról 31,660,747,872 frankra emelkedett, vagyis kerek számmal tizennyolcz milliárdal. Ugyanezen időszakban az államadósság törlesztése 44 milliárd 80 millióra emelkedett. Ezen adatokból kitűnik, hogy Franciaország a husz évig tartott béke ideje alatt államadósságait 9 ezer millió frankkal szaporította, mely óriási összeg nagyobb részét a hadsereg újjászervezése s a létszám fel-emelése emésztették fel.

EZREDEVI KIÁLLÍTÁSUNK TÖRTÉNELMI CSARNOKA.

1896-ra tervezett ezredevi kiállításunk építkezéseihöz már megtették s részben a végrehajtás küszöbéig is eljutottak az előkészítő lépések, a mennyiben a Lukács Béla kereskedelmi miniszter által f. évi február 8-dikán hirdetett pályázatok alkalmából a kiállítás területének végleges kijelölése és beosztása is megtörtént.

A különböző pályázati kérdésekre elég nagy számmal érkeztek pályaművek, de föltétlen becsü, azaz végrehajtásra is teljesen alkalmas munkákat egy sem találtakozott kivánó kérdésre nem kevesebb, mint 36 pályamunka érkezett be; de közülük még a jutalommal kitüntetett s tehát leg-sikerültebb tervezet is csak becses adatokat szolgáltatott a benne lerakott eszmékben a terület beosztásával foglalkozó műszaki bizottságnak.

A kiállítás főépületére, a történelmi csarnokra hirdetett pályázat eredménye 11 pályamű lett, melyek közül a kiállítási nagy bizottság okadatolt javaslatára négyet megjutalmazott, de végrehajtandóul egyet sem fogadott el, főleg azért, mivel a történelmi kiállítás helyéül szánt 4000 □ méternyi területre valamennyi pályázó csak egyetlen nagy épületet tervezett, már pedig egy ilyen óriási épület az e célra tervbe vett Széchenyi-szigetet egészen elfoglalná. Ezért a nagy bizottság úgy határozott, hogy mivel a történelmi kiállításnak különben is három fő osztálya lesz, n. m. a) köz- és magánéleti, b) hadászati és c) egyházi osztály: ezeknek külön-külön leendő csoportosítása könnyen megengedi, hogy a történelmi kiállítás három külön épületbe osztassék el, annival inkább, mivel egyes kisebb épületekben könnyebben lehet korokat ábrázoló, vagy jellemző egyes termeket és csarnokokat berendezni.

E felfogás alapján nem fogadták el egyiket sem végrehajtandóul a jutalmazott pályaművek közül, hanem abban állapodtak meg, hogy a 4 pályamű szerzőit még ez év folytatán új pályázatra fogják felszólítani, hathatósan ajánlván figyelmükbe úgy a nagy bizottság föntebbi véleményét, valamint a pályázathirdető miniszternek következőleg nyilvánított kívánalmát: «Mint-hogy a tervezett kiállítás a honfoglalásnak és Magyarország megalapításának ezredik évfordulója alkalmából rendeztetik: emélfogva különös gondot kívánok fordítani arra, hogy a kiállítás ezen jelege kellően kidomborodjék, és hogy különösen azon építmény, melyben a kiállítás történelmi része lesz elhelyezendő, külső kiképzésre nézve is az említett jellegnek és czélnek megfelelő legyen.»

A kitüntetett négy pályamű közül ehhez a fölfogáshoz legközelebb áll az a magában véve igen sikerült épületterv, melynek képét lapunk jelen száma mutatja be, s melynek szerzője Alpar Ignác műépítőnk.

Alpar terve kívül igen csinos, belül igen tágas és világos csarnokok ügyes csoportosításából áll. Az épület négy sarokpupola közé foglalt hosz-

szas négyszög alakú lett volna, melyet egy középre tett magasabb kupolás tagozat két félre osztott volna úgy, hogy a középtől két oldalt egy-egy tágas udvar terült volna, egy-egy minaret-szerű, karcsú toronnyal díszítve. Az épület művészi részletei a keleti eredetre való célzással, az arab és perzsa építés elemeiből lettek volna harmoniásan összeállítva s az egészet a bizáncias izlésű velencei Szent-Márk templomról vett műidomok tetőzték volna be. Alpar, mint tervéről látható, e vegyes izlésű művészi elemeket igen sok szerencsével foglalta össze egy egészszé, s valóban kívánatos, hogy elrendezésének és csoportosításának főelvei az újabb pályázatnál se mellőzteszenek.

A tervezethez mellékelt magyarizáló leírás szerint a főkupola és az épület egyéb kiemel-

gori katonai tilalom mellett is nálunk is van nem egy példa. Ebből kétféle baj is származik. Egyfelől gyuladást, rákot, stb. vonhat maga után, sőt gyakran a kezét vagy lábát le kell miatta vágni; másfelől a tetőváló eszköznek a szájba értésével a száj esetleges fekélyei tovább terjesztetnek. Mindkét eset rendkívüli figyelmet érdemel, s a legsürgősebb teendők egyike volna a hadseregek egészségügyi vezetésével megbízott közegek intézkedése arra nézve, hogy a legénység soraiban még mindig tapasztalható testcifrálás a legszigorúbban eltávolítsák.

Egészen más kérdés, hogy a társadalom elsőbb osztályaiban nyilatkozó népszellem, erkölcsök és szokások ismerete tekintetében minő jellemzőes vonások meríthetők egy ily sajtáságból, mely a civilizált ember megőrzött és vad-ságát a legesattanosabban tanúsítja. Anthropológiai tekintetben bizonyosságot szolgáltat ez a mellett, hogy az emberi test tetőválásának szokása a természeti átöröklés egy neme, s hogy a hiúság ép az emberiség nagy és tudatlan tömegeinél hatalmas tényező. Ugyiszlva a természetes jelbeszédnek egy kezdetleges alakját látjuk itt magunk előtt, oly népsztyálokban, melyeknek nincs más módjuk gondolataik megtestesítésére és természetes költői érzékük kielégítésére, s a melyben nem ritkán egész művészi tökéletességet látunk elérve, bizonyos szakértő tetőváló részéről.

Miután eddigelő az európai tetőválások elterjedtségének megállapításánál az észleletek kizárólagos tárgyait csak a fegyverházak lakói képezték, alig lehet megközelítőleg is számot adni arról, hogy mily mérvben gyakorolják tényleg ezt a sajátságos szenvedélyt a társadalom különböző osztályai, de különösen katonák, tengerészek, sőt némely nők. Bizonyos, hogy a szám sokkal nagyobb, mint a mennyi a tudományos megfigyelésre kínálkozott.

Ottolangi olasz tudós nem rég a Malavita néven ismert olasz rablóbanda 179 bebörtönzött tagját vette vizsgálat alá s ezek közt 70-et talált olyat, a ki egyik-másik testrészen különféle jegyekkel volt ellátva. Ezek a jelek keresztből, kezdőbetűkből, kardokból, törökből, fegyverekből, ember- és asszonyfökből állottak. Egyikök bőre pláne ezt a jelmondatot mutatta: «Morte all'itime trionfatore» (halál a beestelen győzőre) s ezzel együtt egy törös emberi alakot, míg a jobb kezén P. g. e. d. a. r. betűk, s egy lánáz és egy virág voltak láthatók. Egy másik haramiánál ez volt olvasható: «89-dik gyalogezred, éljen Olaszország!» s aztán egy táncosnő alakja, alatta e szavakkal: «Amor mio» («Az én szerelmem»). Voltak köztük vallási tárgyú tetőválások, p. o. ez: «Vergine del Carmine, guarda mi tu!» («Szűz anyám, őriz meg engem!»)

De a legnevezetesebb ilyenmű műtétet Traversa Tommaso di Vito mutatta, a kinek egész teste tele volt tetőváltó mondatokkal, azonkívül mellén, karjain, kezéin mindenféle alakok voltak beleszurkálva, a számtalan, verekedésből származott sebhelyen kívül.

Mindezeket az említett gonosztevők ócska játék- vagy postakártya segítségével hajították végre börtöneikben, festőanyagul vért, növényi

Oldal István nagybecserű fényképész fővétele.

RÉVAI MIKLÓS EMLÉKOSZLOPA NAGY-SZENT-MIKLÓSON.

kedő részei villamos lámpákkal lettek volna világítandók, mi a hatalmas fáktól és jókora tavaktól környezett szigeten valóban tündéri látvány lett volna esténként.

Az új, szűkebb körű pályázaton a kijelölt négy műépítő bizonyára fokozott tökéletességgel tervekkel fog jelentkezni, s így bizton remélhető, hogy ez a verseny meg fogja hozni azt, a mit a kiállítási nagy bizottság vár és ohajt, s a mi a nagy nemzeti ünnep céljaihoz és fényéhez valóban méltó lesz.

CZIVILIZÁLT VADEMBEREK.

Egy francia orvos nem rég rá irányozta a figyelmet azokra a komoly veszélyekre, melyek a test egyes részeinek a hadsereg körében elharapozott tetőválása jár, a mire még a szí-

nedvet, vagy épen szivarhamut használva, a betűzött rajzon. A vért pedig egyik-másik társuk erős orra útjával szereztek elő.

A Garrier által a bolognai javítóházakban szerzett tapasztalatok a tetovált rajzoknak a test egyes részein történt előfordulása tekintetében azt bizonyítják, hogy hasonló jegyek közül 5 a jobbkaron, 34 a balkaron, 12 mindkét karon, 1 a jobbkaron és balcsonban, 1 a balkaron és mellen fedeztetett föl. Alottak pedig ezek is nagyobbára betűkből, jelekből, szívek-ből és asszonyfökből. Figyelemreméltó jelenség, hogy míg az asszonyok általán ritkán viselnek tetovált jegyeket, addig a katonák közül azok, kik ilyenekkel bírnak, rendszerint az engedetlenek és féltelenebbek közé tartoznak.

Ebből folyólag a francia katonai hatóságok különös gondot fordítanak arra is, hogy a katonai börtönökben minden foglyot már előzetesen megvizsgáljanak és a testén látható tetoválásokat külön nyilvankönyvbe vezessék be, a személynazonosságának későbbi kiderítése végett. Igaz, hogy ez nem mindig nyújt biztos fogantató, mert egyfelől tapasztalták, hogy büntetés idejüket egészen érintetlenül megkezdett foglyok is rövid idő alatt hetvenkedésből, utánzatni ösztönből, vagy időtöltésből aláadják magokat a műtétnek, másrészt pedig, megrögzött gonosztevők képesek az ekkép eszközölt műtét nyomának letörülhetetlensége daczára felültetvonal által az előbbi jeleket annyira elváltoztatni, hogy fölismerhetetlenné válnak.

Mert az emberi bőr tetoválása által okozott jelek mindaddig nem voltak újra eltüntethetők vegyi behatás után, daczára a tanninnal és ezüstnitráttal tett ismételt kísérleteknek. Mindössze azt lehetett elérni a páciensnek okozott nagy fájdalom árán is, hogy a maró folyadékkal megáztatott részek megrogálódtak.

Jeleztük, hogy az ember testének leggyakrabban tetoválás alá vett részei a kezek, azután a mell, ritkábban a lábak és a hastájék. Az eljárás minden körülmények közt fölöttébb egyszerű. Legtöbbször kínai tus belovelése által történik. Néha azonban bámulatos hatást érnek el egyes ügyesebb művészek, úgy, hogy valóságos árnyéklásokat tudnak létrehozni s e tárgyok tökéletesen hasonlóak a metszetekhez. Battut említ egy tetováló művészt, a ki bámulatos gyorsasággal és virtuozitással tetoválta ki egy kliense hátán a konzul Bonaparte egész alakját. Ugyanő látott egynekét, kiknek testét több mint ötven alak borította különböző testállásokban. Gyakoriatk a kettős színű tetoválások is kárminal és kék színnel.

Lássunk már most néhányat abból a ritka érdekes gyűjteményből, melyet Battut az általa megvizsgált száz változatból tárgyaik szerint összeállított, rajzban is fölve. E tárgyak többnyire a szerelmi, vallási, politikai, katonai élet köréből vett s humoros vagy fantasztikus ábrázatok, genréképek, exotikus alakok, tájrajzok, czifraságok, feliratok.

Van ezek közt egy vasárnapi munkás alakja, vannak matrók, lakatos és asztalos szerszámok. Egyiknél egy ifjú leányfő látható, körülkerítve, alatta egy lángoló szív e névvel: *Lucie*, másiknál egy keresztre feszített szent, orszolánközé közegette, a keresztet vivő Jézus, egy Minerva-kép vagy D'Arc Johanna lobogástól. Ismét vannak jelenetek, melyek egy megbeszült zászlótartót tüntetnek föl, a mint pajtása karjai közé rogy, vagy pedig Bonaparte és Klebert Egyiptom gúlái előtt a felirással: «Katonák! e gúlák tetejéről, gondoljátok meg, hogy 40 évszázad néz le rátok.» Gambetta, Garibaldi, Umberto király és Margit királyné arcképei sem hiányoznak, sem a keresztbe tett kardok, összefogóztott kezek, stb. Egy halálra ítélt egyik karján törrel átszúrt lángoló szívet találtak e felirattal: «Halálra ítéltetett 1885 november 8-án.»

Különösen érdekesek egyes ötletszerű tárgyak: egy török mellkép; egy asztrakán siphás nő kezér tűzérdelmányban, kezeiben csokor, horogra akasztott szívvel; halászó szalmakalapos nő; tánczó és gitározó nő; hátsó lábaira ágaskodó elefánt; kigyózt eltipró orozslán; ijazó indiánus s több efféle.

De látni kerékpározó nőt, Lucifer-alakot, szőlőfűrtöt, repülő madarat, bikaviadort, koszorús főt, afrikai vadászatot, virágokrétákat, stb., míg a jellegük közül jellemzők a következők: «Audaces fortuna juvat.» «Halál a hűtlen nőkre!» «Boszú!» «Gyűlölet.» «Halál.» Vagy:

«A multban csalódtam, a jövő elriaszt, a jelen megfélemlít.» «Nincs remény.» Azután halál-fők e szavakkal: «Halál!» «Vérontás!» Nőnevek: «Eliza.» «Mária», stb.

Az ethnografia előtt érdekes tanulmányra nyílik tér a változó jelenségek megfigyelésénél, de a mi a dolog közegészségügyi oldalát illeti, ismételnünk kell, hogy nem lehet sürgősebb feladat, mint az emberi ösvadság e késői emlékei kiirtására, a népesség ezreinek testi épsége érdekében mindent elkövetni.

RÉVAI MIKLÓS EMLÉKOSZLOPÁNAK LELEPLEZÉSE NAGY-SZENT-MIKLÓS ON.

Torontálmegye vegyes ajkú lakosságú városa, Nagy-Szent-Miklós szép ünnepélyrel ülte meg aug. 25-ikén a magyar nyelvtudomány apostolának, Révai Miklósnak ünnepét, kinek szülőhelyén, a délmagyarországi tanító- és közművelődési egyesületék buzgó kezelményezésére emlék-oszlopot állítottak.

Az ünnep istentisztelettel kezdődött, s utána a Délmagyarországi Tanító-Egyesület és a Torontálmegyei Közművelődési-Egyesület díszgyűlése következett. A gyűlés tárgya Kiss Sándor kegyesrendi tanár emlékezésé volt. Az emlékezésű a szenvedés és munka emberének hányattott élet pályáját csak nagy vonásokban rajzolta s a tudós nyelvész maradandó becsű eredményeivel foglalkozott bővebben, különösen kiemelve, hogy a miért ma ünnepeljük, az Révainak csak élete végén hozott némi örömet. A tartalmas beszédet lelkesen megélenezte a díszes hallgatóság, melynek sorában a magyar tudományos akadémiát Szentkláray Jenő képviselte.

A gyűlés után az emlék leleplezése következett. A díszes oszlop a Szegedi- és Deák-Ferenc-utca sarkán áll, a hol nagy sokaság várt már az ünneplők felvonulására. Itt, a lepel lehullása után, Pintér Kálmán kegyesrendi tanár alkalmi ódát szavalt. A megélt költemény két utolsó verszaka így hangzik:

Miért élt? Hogy szenvedve, tűrve ő is —
Mint annyi más — dicsőségünk legyen;
Miért küzdött? hogy a művelt magyar nyelv
Zeneje hangozzék rónán, hegyen,
Költői lantját ez hangolta dalra,
Nagy lelkeben ezart gyuladt a láng —
S nyomát hagyá minden művében annak,
Mint kell szeretni téged, szent Hazánk!

Hirdessétek hát hírnevét a «nagy»-nak,
Ti, emlékének lelkes hívei;
Hirdessétek, hogy nektek büszkeségtek,
Híroszlopára föltekinteni.
És lelkesülten az ő szellemétől,
Egész világnak bátran szóljatok:
Önzetlen honszerelmet eltanulni
Révai oszlophoz járjatok.

Az oszlop Deák-utczára néző alapzatán az a felírás olvasható: «Földalította a torontálmegyei magyar közművelődési egyesület és a délmagyarországi tanító-egyesület nemeslelkű adakozók hozzájárulásával.» A Szegedi-utca felőli oldalon pedig: «Ünnepélyesen telepezte a délmagyarországi tanító-egyesület XXVII-ik nagygyűlése alkalmával 1893. évi augusztus hónap 25-én.» A főhomlokzat felirata pedig ez: «A történeti nyelvészet atyja, Révai Miklós, a nagy, született 1750-ik évi február hó 24-én Nagy-Szent-Miklóson, Torontálmegyeében, meghalt 1807. évi április hó 1-én Pesten.» Az oszlop-test két másik oldala szintén el van látva vésetekkel. Az egyikén Révai saját szavai: «Ha valaha a megújult haza tisztelni fogja nyelve fertartásáért eleget szenvedett martírjait, már előre vizsgálatom benne, hogy engem azoknak számába helyez.» A tulsó oldalon pedig ez a vers van bevésve:

«Kit nem segíté élni nemzedet,
S ki érte őt nyelvében élteted,
Magad szebb jövődre sírodból kelél:
Neved szívünkben mindörökké él!»

A szoboralkító két egyesület különben a leleplezés alkalmából szintén tárgya volt az őket megillető ünnepelésnek. A szegedi Dugonics-társaság táviratban mondták köszönetet néms fíradozásáikért. Az Akadémia és Kisfaludy-társaság szintén kifejezték elismerésüket, valamint a városi testület.

CHARCOT.

Franciaország szerencsés fiaiban. Ha a politikai és a társadalmi viharoknak, melyeket a köztársaság évről évre átél, egy-egy nagy név áldozatul esik is: a közhasznú tudományok munkásai között még mindig annyi kiváló egyénnel rendelkezik, hogy a «gloire»-ből osztályrészt nemcsak az anyaországnak, hanem a külföldnek is bőven jut elismerésre és csodálatra.

A francia tudományosság fényének emeléséhez Charcot tanár, ki Morvantban a múlt augusztus hó 16-ikán hirtelen elhunyt, — nagy mértékben hozzájárult. Charcot neve annyira ismert a művelt olvasó közönség körében, hogy kötelességünknek tartjuk e pár sorban hódolni emlékezetének.

Charcot János Márton 1825 november 29-kén született Párisban. 23 éves korában kórházi segéd, 28 éves korában főorvos lett, 37 éves korában 1862-ben kezdé meg működését a Salpêtrière-kórházban, mely tudományos kutatásainak kiapadhatlan forrásává vált. Részt vett külön tanszék alapítottat az idegbetegségekről szóló előadásokra. 1873-ban az orvosi akadémia, tíz év múlva pedig a tudományos akadémia, az Institute választotta meg.

CHARCOT.

Charcot azok közé a szerencsés szellemi munkások közé tartozott, kiknek művei nemcsak akkor keltenek érdeket, midőn megjelennek, hanem később is becsek maradnak, — a mi a mai korban orvostudományi téren működő irónál nagy ritkaság, midőn a legjelesebb értekezések, a legtekéletesebbek látszó könyvek is gyakran rövid idő alatt elválnak. Mert a modern orvostudomány túlságosan részletező, vagy műnyelven a specializálás felé hajló. Ez irányban előnyösen kifejezhető az alaptudomány egyes ágait, de magát az alaptudományt csak az viszi előbbre, ki szélesebb látókörével az összes ágak fejlődését áttekintheti képes. És erre volt képes Charcot igaz geniejével és tanítói nagy tehetségével.

Elég fölemlíteni nehány tudományos művét, hogy tudományá sokoldalúságáról meggyőződjünk. Irt a vér bántalmairól, a sárgalázról, a typhusról, a sziv egyensúlyi betegségeiről, érbajokról, tüdő- és vese-bántalmakról, az agyok betegségeiről és mindenek felett az agy, gerincz és idegek mindenféle bajáról, s mindenütt úttörő volt.

Végül a hysteriáról és hypnotismusról az idegrendszer ez igen elterjedt zavarairól tudományos alapon nyújtott felvilágosítást, és ekkor váltá Salpêtrière-kórház kitűnő orvosának neve igazán népszerűvé.

Csoda-e, hogy midőn tanítványai 3 kötetben kiadták előadásait az idegrendszer betegségeiről, e műve minden tudományos nyelvre lefordították

s a magyar orvosi könyvkiadó-társulat kiadványainak is ez képezi egyik díszét.

Charcot tanügyét szentelt, munkás élete nemes ösztönzésül szolgált; állandó serege a legjelesebb tanítványoknak, — közülük nem egy ma már kitűnő tanár — környezé, kik benne a francia orvosok legkitűnőbbjét tisztelték.

Dr.

EGY LEÁNY A SALAMON-SZIGETEK RÖL.

A Csendes-oczeán csak félig-meddig ismeretes, s épen ezért «gazdátlan» szigetecsoportjai közül ismét «védnöksége» alá vett egyet a hatalmas angol birodalom: a Salamon-szigeteket. Ez a szigetecsoport az egyenlítőhöz közel (5—12 déli sz. fok alatt) Új-Guineától keletre fekszik, s mintegy 30 apróbb szigeten kívül 6 nagyobb szigetről áll, ezek: San-Cristobal, Melaita, Guadalcanar, Florida, Ysabel és Ulaná. Csaknem mind hegyes szigetek, némelyik vulkanikus is, a legmagasabb hegy 8500 lábnyi, de a partokon koralképződések vannak. A forróság ezeken rendszeren igen nagy, de a talaj igen termékeny, kokuszdió, kenyerfa, nagy nagyon sok terem s egyes helyeken fehér emberek czukrot és gyapotot is természetnek, az állatvilágból a tömérdek vízi madárakon kívül van vaddisznó, teknősbéka s igen sok hal.

EGY LEÁNY A SALAMON-SZIGETEK RÖL.

A Salamon-szigetek lakói még jelenleg is vad pápuák, kik a csipő-kendőn kívül teljesen meztelenül járnak, magukat tetovirozzák, folytonos háborúban élnek egymással s az emberhúsvéréről se mondtak le egészen, bár francia és angol misszionáriusok sokat megtérítettek közülük. Régebben erre a szigetecsoportra fehér ember alig léphetett vesély nélkül, ma már több szigeten laknak fehérek és sajátos módon, a vad pápuák közül többen mennek el nap-számába az új-guineai német gyarmatosokhoz. Egyszerű köfegyverek is igen szép faragott csónakjaik minden nagyobb európai múzeumban láthatók. Sajátos hajdiszüköröl és tetováló művészetükről a bemutatott kép tájékoztathat. Megjegyezzük, hogy a szigetecsoport egy részét éjszak felé már 1885-ben a németek foglalták el s ma is ők bírlják.

Ferenz Ferdinánd főherczeg világhírű utjában a múlt hó folytán a Salamon-szigeteket is meglátogatta.

A VILÁG LEGNAGYOBB GYÉMÁNTJA.

F. évi június 30-án jagersfonteini bányában (Oranje szabad-állam. Dél-Afrikában) egy ben-szülött kaffir oly gyémántot talált, mely nagyságára nézve a híres Kohinoor-t — eddigelé a világ legnagyobb gyémántját — túlhaladja.

A gyémánt sulya 971³/₄ karat, hossza 3¹/₂, átmérője 1³/₄, oldalának hossza 1³/₄ angol hüvelyk. Értékét 50 ezer font sterlingre (600

Az 1893 június 30-án a jagersfonteini bányában (Oranje szabad-állam) talált gyémánt.

ezer forintra) becsülik. A találó jutalom fejében 150 font sterlinget s egy teljesen fölszerszámozott lovat kapott. Az angol korona kincstárában levő Kohinoor eredeti sulya 793 karat volt, mely azonban a köszörülés folytán 106 karatra szállt le s azonkívül sárgás fényt mutat, míg a most talált gyémántnak, — melyet *Jagersfontein Excelsior*-nak neveztek el — az ottani gyémántokat kitüntető gyönyörű kék-fehér színe van. Mint nevezetes körülményt felemlítjük, hogy néhány gyémántkereskedő a jagersfonteini bánya tulajdonosokkal oly szerződést kötött, mely szerint ez utóbbiak minden talált gyémántot — lett légyen ez aztán jó vagy rossz — karatonként megállapított áron nekik eladni kötelesek voltak.

E szerződés határideje június 30-ikán járt le, és a nagy gyémánt az e napon talált legutolsó kövek egyike volt. A kép, melyet itt közlünk a helyszínen fölvevett fénykép után készült.

LONDONI DIVATLEVEL.

Augusztus 24.

Az afrikai hőség nálunk most, augusztus végén köszöntött be, s ha a naptár az ősz közel voltát nem jelezné, az ember azt hinné, hogy június közepén vagyunk. Ezen rendkívüli állapot a divatvilágban nagy zavart idézett elő. Az előkelő hölgyek túlnyomó része még a fürdőben, vagy a svájci havasok vidékén mulat, s London é úgy, mint Páris, nincsenek még «othon». Ily körülmények közt a divat irányadónak távolléte a nagy divattermekben és műhelyekben nagy pangást okozott. Mindenki a meghosz-szabbodott nyári évad ruháit viseli, mert ily hőségben mást nem is viselhetne. Ezen rendkívüli állapot folytán sajnálatomra csakis a «folyó úyek» állásáról adhatok értesítést.

Az «Empire» szabás erősen tartja magát, csak hogy aránylag sokkal rövidebb derekakkal, a mi végre a sugiralakú hölgyek természet emeli, de miután nincs mindenkinek junói termete, ezen újítást határozottan vétesnek kell mondanom. A krinolin feltámadását várók, reményt veszve, az ódon-szerű divatot okozták, holott jól tudjuk, hogy az úgynevezett abricsos szoknyákat utánzó krinolin, tulajdonképen nekünk sem állott jól, s nem volt egyéb, mint a különböző francia divat ügyetlen kinövés, melynek újbóli feltűnését jelenleg csakis a különözökölök ohajtották.

A ruhák szabását illetőleg valami különös eltérés nem fordult elő, sőt a szövetek változatossága ellen sem lehetne panasz, ha ékszeres dolgában a fényűzés egy külön neme lábra nem kapott volna. Most már nem az öltözék csinosága vagy izlése összeállítás teszi érdekessé a hölgyeket, egy rögtönzött elegáns felöltő vagy kalap iránt a divat képviselői többé nem érdeklődnek, de annál nagyobb feltűnést keltenek, valamely amerikai nőb nevének vagy leányának mesés szépségű gyémántjai. A ruha derekának felső részén s újrain brillantokból összeállított rózsá- vagy szegfü-alakú gombok, a szoknya alján csipkeszegélyekbe varrt smaragdok vagy türkizek, egyszerűval mindenütt drágakövek vagy ezeknél még sokkal drágább kaméák. Magától értetődik, hogy ilyesmit csak nagyon kevesen utánoznak, de nem is utánozhatnak; de azért a mai előkelő divat főkövetelményét az ékszeres szépsége és változatossága képezi. — A szegényebb sorsu ember ne törődjék a divattal — mondá a mult napokban egy nagy női divattisztelő főnöke, — a ki takarékoskodni kénytelen, azt a divat amúgy sem érdekelheti. Ebben tökéletesen igazra volt, csak hogy a divat bizonyos mértékben a közönség minden rétegében figyelembe vétetik s végre a fényűzés egy nemét idézi elő.

Talán érdekelni fog, ha elmondom, hogy a yorki herczegnő tudtára adta udvarhölgyeinek, hogy a párisi divat fényűzését nem kedveli, sőt azt szeretné, ha mindenki tulajdon izlése szerint öltözködne. Részméről ezt különözökölésnek tartom, mivel nem szabad elfelejteni, hogy a divat változatossága sok embernek munkát és kenyeret adnak. Ha most ezek körökben az említett nézet lábra kapna, ezt leginkább a munkásosztály sínylené meg, a nélkül,

hogy a gazdagok takarékoságából bármi hasznot húzna.

Idemellékelv divatképeimen első sorban egy fekete-sárga csfok Pekin szövetből készült estélyruhát mutatok be. A derek eleje «à l'Empire» szerint gyönyörű csipkeszítéssel, mely az újakon a könyökig szintén látható. A szoknya sima, az újjak már nem oly bő szabásúak, mint előbb, s a fekete bársony öv fölött feltűzött apró bársony csokrok az egész ruha hatását nagyon emelik.

Nem kevésbé szép a kékes fekete mintás satinból készült nappali ruha. Gallér, újjak, s a derek felső része fekete bársony vagy surab, míg a magas övet egy széles, fekete selyemszalag képezi. A szoknya felső része kissé bő, a mi különben a derek és újj arányait egy cseppet sem zavarja.

Az előrelátható őszi divatról most csak annyit írok, hogy ha az általánosan elfogadott Empire divat a nyári idényt túléli, úgy majdnem bizonyossággal sejtethetjük, hogy az aránylag bő szabású szoknyákhoz ismét rövid kabátokat fognak viselni. A szövet kérdése itt egészen mellékes s leginkább az időjárás-hoz alkalmazkodik, a mennyiben szép őszi napokon könnyebb francia kelméket, hűvösebb vagy hideg időben vastagabb angol vagy skót plaid-szöveteket viselnek.

Az úgynevezett teljes «deshabillé» vagyis pongyola ruhák a délutáni tea óráiban nagyon divatosak. A hölgyek ezzel azt akarják jelezni, hogy a kedélyes csevegésnek szentelt rövid időt, mely a feszes ebédet megelőzi, még az öltözék dolgában is kedélyesen akarják eltölteni. A fűző váll ilyenkor teljesen elmarad, vagy legalább nem igen látható. Rendkívül bő újjak, kényelmes gallérok és végül az öv nélküli bő szoknya a társalgást és feszélytelen mozgást lehetővé teszi, a nélkül, hogy a pongyolán az úgy nevezett rendkívüli «nembanomság» észrevehető lenne. Igaz ugyan, hogy a most divatos pongyolák nem olesók, sőt aránylag nagyon is drágák, de hiába, rendkívüli kényelmet, csint és olcsóságot a divat uralmában sehol sem lehet együtt találni.

Alice.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

A Budapesti Szemle szeptemberi kötete már elhagyta a sajtót. *Angyal Dávid* a Szilágyi Sándor által kiadott «Erdélyi országgyűlési emlékek» legutóbbi két kötete után érdekes korrajzi képpé dolgozta föl regényírónk és drámaíróink egyik kedvelt tárgyát, «Bánfi Dénes és Beldi Pál bukását.» Az újabb történeti kutatások egészen más színben tüntetik föl a két nevezetes férfiú bukásának okait. *Joób Lajos* befejezi alkalmoszerű tanulmányát «A polgári házasság történeti megvilágításában» czímen, melyben összefoglalt minden történeti mozzanatot, s leírja részletesen, hogy különböző államokban mily körülmények közt és mily alakban lépett életbe a polgári házasság. A nagy gondnal készült, tartalmas tanulmány sok tanulságot nyújt napjaink egyik égető kérdéséhez. A következő közlemény is napi érdekű kérdés fölött vitaközi: «A *telkés congrua*» czímen előbb megjelent cikkre ad választ egy *x. y.* jeggyel ellátott felszólalás s erre azonnal válaszol, az előbbi cikk írója: *o-t.* «A nemzeti szellem a philosophiában», *Alexander Bernát* akadémiai székfoglalója a most megjelent harmadik közleményvel véget ér. A kötet szépirodalmi olvasmányai: «Eldítélet és fölvilágosultság», elbeszélés *Caballero*-tól, spanyolból fordította *Patthy Károly*; «*Lethe partján*», *Gyulai Pál* szép költeménye; «*Ali bei*», *Heine* költeménye *Varha* Gyula fordításában. *Csengeri* János a magyar tanárok görögországi útját írja le. Végül az «Értesítő», *Kabos Ede*: «*Koldusok*», és *Alvinczy Sándor* «A francia társadalom» című könyveit ismerteti. A «*Budapesti Szemle*» előfizetési ára egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

«Az osztrák-magyar monarchia írásban és képen» című nagy hon- és népmemtető vállalatból megjelent a 187. füzet, illetőleg «Magyarország» III. kötetének 19-dik, vagyis befejező füzeté, mely *Fiume és környéke* ismertetését tartalmazza. A jeles dolgozat írója, *Kenedi Géza*, nagy avatottsággal gyűjtötte és állította össze mindazon adatokat, melyek egyetlen kikötővárosunk hí és teljes képének megrajzolásához szükségesek voltak. «*Magyarország*» III. kötele, mely a jelen füzettel be van fejezve, általában véve is egyike a vállalat legértékesebb kötetének, mert azon kívül, hogy napjainkig terjedő monografiája Budapest fő- és székviszának, s legbővebb népszerű ismertetése *Fiume* és környékének, különösen művelődéstörténeti tekintetben

ban Békefi Antal, a 'Szegedi Napló' főmunkatársa édes anyját gyászolja. — GÁLY LAJOSKÉ, szül. Szecsiányi Vilma, Nagybányán 32 évében.

Melyik napilapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál, nagy terjedelménél fogva a leg-olcsóbb magyar lap az

„EGYETÉRTÉS“

a mely az új évvel immár 27-ik évfolyamába lépett. Ez a magyar olvasóközönség lapja. Hiteles forrásból származó értesüléseinek gyorsasága, alaposága és sokasága, rovatainak változatossága, kitűnősége, a különböző olvasmányok gazdag tárháza tették az 'Egyetértés'-t népszerűvé.

Az országgyűlési tárgyalásokról a legrészletesebb s e mellett tárgyilagos híradásokat egyedül az 'Egyetértés' közöl.

Gazdasági rovata elismert régi tekintélynek örvend. A magyar kereskedő s gazdaközönség nem szorul többé idegen nyelvű lapra, mert az 'Egyetértés' kereskedelmi s tőzsdéi tudósításainak bőségével és alaposágával ma már nem versenyezhet más lap. A kereskedő, az iparos s a mezőgazda megtalálja mindazt az 'Egyetértés'-ben, a mire szüksége van.

Változatosan szerkesztett társasági regényolvastornát ad, mint egy lap sem. Kéthárom regényt közöl egyszerre úgy, hogy egy év alatt 30-40 kötetnyi regényt, részint eredetit, részint a külföldi legjelesebb terméket, jó magyarságu fordításban kapnak az 'Egyetértés' olvasói. A ki olvasni valót keres és a világ folyásáról gyorsan és hitelesen akar értesülni, fizessen elő az 'Egyetértés'-re.

Az 'Egyetértés' 1893 január 1-én 27-ik évfolyamába lépett s így egyike a legrégebb napilapoknak.

Felelős szerkesztő: Csávolszky Lajos.

Az 'Egyetértés' előfizetési árai:

- Egy óra ... 1 ft 80 kr.
Három óra ... 5 ...
Félévre ... 10 ...
Egész évre ... 20 ...

A szerkesztőség: Szerecsen-utca 35. szám. A kiadóhivatal: Dalszínház-utca 1. szám. BUDAPESTEN.

Mutatványszámot a kiadóhivatal ingyen és bérmentve küld.

4210. sz.

Figyelmeztetés.

Csütörtök, 1893 szeptember 7-én, a 6. hadtest cs. és királyi biztosságánál a Kassa állomás részére még 1893-ra szükségeltető 1120 métermázs rozs szállításának biztosítására tárgyalás tartatik.

További részleteket a kiragasztott bevásárlási figyelmeztetések, valamint az alulirt élelmezési raktárban betekintésre készen álló szokványfüzet tartalmaz, mely utóbbi 8 krajzárért vétel útján megszerezhető.

Kassa, 1893 augusztus 20-án.

Cs. és kir. katonai élelmezési raktár, Kassán.

GANZ ÉS TÁRSA

VASÖNTŐ- ÉS GÉPGYÁR-RÉSZV.-TÁRSULAT

BUDAPEST.

Ajánlanak mindennemű vas-, acél- és fémöntvényeket építkezési és gépészeti czélokra vízvezető csöveket, szivattyúkat, lecsapoló és öntöző-zsilipeket, készülékeket a belvizek leeresztésére. — A helyi viszonyok szerint szerkesztett turbinákat, órlöhengereket kéregöntetű hengerekkel és malomberendezési cikkekkel. — Zsilipeket bármily nagyságban és bármily rendszer szerint. — Alagcsöveket, zárkészülékeket, cső- és kapu-zsilipekhez, czölöpverő gépeket, anyagszállító kocsikat. — Álló vagy fekvő gázmotorok egy vagy két hengerrel és mindenemű zúzógépek.

132. sz.

Szerkesztői mondanivalók.

Jegyesemhez. A nehéz versformát sok igyekezettel kezelte; de mégis érezzük, hogy szerzőre nézve csak bilincs az, melyben nem képes szabadon, természetesen mozogni.

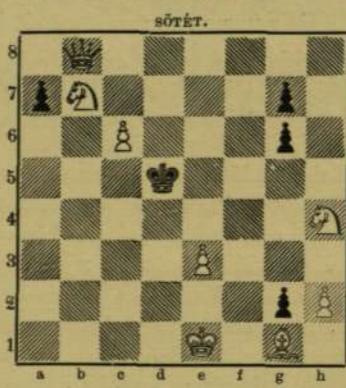
Késővágy. Nyár. Az első elég ügyes, de minden nagyobb költői becs nélkül; a második is kerekded kis dal, tartalmilag azonban egészen üres, az pedig, hogy magát kis virága körül repkedő dongónak mondja, épen komikus hatású. A dongó eddig nem volt valami poetikus bogár.

Kis madárka. A népdalok naív hangja elég szerencsésen el van benne találva s a végén kipattanó gondolat is kellemesen lepi meg az olvasót; a kidolgozásban azonban több helyt észre lehet venni a kezdő gyakorlatlan kezét. Az utolsó sor elnyújtása is baj, azon okvetlen segíteni kellene.

Nem közölhetők: Kikelethet. Egy emlék, lefolyt életemből.

SAKKJÁTÉK.

1791. számú feladvány. Fridlízus J.-tól.

VILÁGOS.

Világos indúl s a negyedik lépésre matot mond.

Az 1782. számú feladvány megfejtése.

Hansson J. E.-tól.

Megfejtés.

- Világos. Sötét.
1. Bb1-h6 ... d7-d6
2. Bb6-g6 ... f7-g6
3. b4-b5 ... Kd4-c5
4. Hg5-e6 mat.

Az 1783. számú feladvány megfejtése.

Shinkmann W. A.-tól.

Megfejtés.

- Világos. Sötét.
1. Bc7-a8 ... Bb1-a1-h1
2. Ee8-a2 v. Ff8-h2 B t. sz.
3. F megfelelőleg mat.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Ung-Tarján: Németh Péter. — Kecskemeten: Balogh Dienes. — Nagyhörösön: Kovács L. — A petti sakk-kör.

Hibaigazítás. A multheti 1790. sz. feladványban világos a negyedik lépésre mond matot.

KÉPTALÁNY.

A 'Vasárnapi Ujság' 34-ik számában közölt képtalány megfejtése: Czuczor Gergely.

Heti naptár, szept. hó.

Table with columns for Nap, Katholikus és protestáns, Görög-Orosz, Izraelita. Lists dates and events for September.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Henneberg G. (cs. kir. udv. szállító) selymgyára Zürichben, privát megrendelőknek közvetlenül szállít: fekete, fehér és színes selymzöveteket, méterenként 45 krtól 11 ftt 65 krig, postabér- és vámentesen, sima, csikós, kockázott és mintázottakat, damasztot stb. (mintegy 240 különböző minőség és 3000 különböző szín s árnyalatban). Minták postafordulóval küldetnek. Svajczba címzett levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bélyeg raga ztandó. (1)

Legjobb és Leghírnevebb Pipere Hölgygöppor La VELOUTINE. Kétszoros Rizspor BISMUTTAL VEGETITVE. CH. FAY, ILLATSZERÉSZ. PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS.

SIÓFOKON, a részvénytársasági szállodákban, 10 napi teljes ellátás. (lakás, kiszolgálás és vilgítással, reggeli, table d'hôte ebéd és vacsora, fűrés és csónakázás) az elő- és utóévadban személyenként 50 forint.

Megfelelő jegy-füzetek kaphatók a társaság irodájában Mária-Valéria-utca 13. sz., valamint Cook és fiánál, Budapest, Dorottya-utca.

Minden hölgy kívánja, hogy a derek cikket és ránc nélkül tapadjon!

Csak a Prym-féle szabadek. reform-kapcsokkal lehet ezt elérni! Messze kiható találmány a divat terén.

Derek az eddigi kapesokkal, csupán 4 heti használat után. Derék Prym-féle reform-kapcsok, több mint 6 hón. használat után.

Hézag és hézag mindenfelé. Tapad még mindig, ránc és hézag nélkül, mintha új lenne.

A főnebbi ábrákban, a jobb szemléltetés kedvéért a kapesok a műveten vannak alkalmazva, a valóságban a mint ismeretes, a kapesok a szövés alatt vannak.

Prym-féle szabadek. remform-kapcsok nem hajladosak s nem engednek, nem nyílnak ki maguktól. Minden mérés nélkül pontosan egymással szemben állnak, tehát egyenlően fölvarrás és ferde derékállítás ki van zárva.

Házi, mosható és dolgozó-ruháknál épen nélkülözhetetlenek. Moss és vasalás nem árt nekik. A derek még egyszer annyit ideig tart, s még munka és erős mozgás alkalmával is megtartja jó állását.

Tartósságra olcsóbb, minden más záró-készülékénél, mintán a derek elhasználása után mindig újrag letelhető s az újra alkalmazható.

Minden takarékos asszony tehát vegyen olyat 20 krajzárért s varja valami régi derére. Bámulatos lesz az a szép állás és odatapas, melyet ezáltal a derek újra nyerni fog. Társas társny, minden laposkötés mellékelv varrati utasítás szerint.

Kapható minden jobb szabókéllék- és rövidáru-bizletben.

A 'Franklin-Társulat' kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

NÉPISKOLAI SZÁMOLO-KÖNYV. Koronaérték szerint. Irta Szirmai József.

I. füzet a második osztály számára. Ára füzve 20 kr. II. füzet a harmadik oszt. számára. Ára füzve 20 kr.

Kwizda-féle Kószvényfolyadék. Egész palaezkkal 1 ftt o.é., fél palaezkkal 60 kr.—Kapható minden gyógyszerárban.—Fő letét: ker. gyógyssz. Kornouburgban. Magyarországi főraktár Bpest Török József gyógyssz.

EZREK MENNEK CARLSBADBA, hogy rossz gyomrukát kimererjék és újra jól emésztessenek és ere elköltének — néha hiába, egy vagyont; pedig ezt a célt otthon kényelemben, kevés költséggel elérni a „PEPSIN-BOR“ emésztési segítő és a gyomort rövid időn tökéletesen helyreállítja. — Az ön pepsinborom kedves íze, s hatása ki nem marad. Egy üveg ára 1 ftt 20 kr., 5 üveg franco külföve 6 ftt.

Rozsnyay Mátyas, gyógyszerész, művegyészi laboratoriuma Aradon. Ugyanott kapható: Vasas chinabor. 1 üveg 1 ftt 20 kr., 5 üveg franco külföve 6 ftt és Serall-arconekes szepöl ellen egy tüzely 70 kr., franco külföve 1 ftt 5 kr. 6715

Budapest, Muzem-körút 5. sz. házban lévő czipész-üzletben mindennemű lábbeliek készítése mellett különösen berendeztem magamat az egyéves önkéntesek részére szükséges lábbeliek kiállítására.

Husár-csizmák, honvéd és közös hadseregbeli baka-csizmák és bakancsok, tüzéségi és mindennemű egyenlábellek, a lehető legjobb minőségben, lehető jutányos áron gyorsan és pontosan készíttetnek. Lőrincz István.

WEINWURM ANTAL tenyképez első magyarország chemigraphiai műintézet Budapest, IV., Karoly-utca 3. készit mindennemű czinkedési díczot antotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia útján. Alaprajzok, térképek, házőzetek fotolitographia útján a legújabb nyosabban sok-sorosol-tatnak. Külön berendezés házonkivül való fényképfelvételekre.

A 'Franklin-Társulat' kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

LEGÚJABB HÁZI TITKÁR

Magyar levelező és öngyűvő vagyis elméleti és gyakorlati vezérkönyv a közéletben előforduló mindennemű levelek, folyamodványok, kérvények, felebbezések, jogügyleti okiratok helyes szerkesztésére iparosok, kereskedők, mezőgazdák, hivatalnokok és magánosok használatára.

Irta Farkas Elek.

Kilenczedik, a legújabb törvénykezésre való tekintettel teljesen átdolgozott kiadás. Ára füzve 2 ftt 40 kr. Vásznonba kötve 3 ftt.

Hölgyek titkára.

Legújabb és legteljesebb levelezőkönyv nők számára.

Minden előforduló alkalmakra való fogalmazási mintákkal, mindenféle társasági, családi, bizalmas és szerelmi levelekkel, különféle ügyirat-mintákkal és

alapos utmutatással a levélírás szabályait illetőleg, rövid helyesírás-tannal, a magyar polgári jogok és kormányzat ismertetésével stb.

Negyedik bővített kiadás. Ára kötve 1 ftt 50 kr.

Wasmuth tyukszemgyűrű az órában.

A 'Franklin-Társulat' kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

A vadászat mestere.

Önképző gyakorlati utmutatás a vadászat kedvelői számára, vagyis rövid foglalata mindazon elméleti szabályoknak, melyek megtanulása s megtartása mellett a vadászatot bárki a siker gyönyörével gyakorolhatja.

Saját és egy ötven éves vadász tapasztalataiból, s jeles kuttók nyomán írta CSERSZILVÁSI ÁKOS. Harmadik, átdolgozott és bővített kiadás. Ára füzve 80 kr. Kötve 1 ftt.

3x24 óra alatt eltávoit minden tyukszemot. Egy óra ára 60 kr., vidékre 80 kr. beküldése mellett bérmentve küldetik. Magyarországi főraktár Budapest, Király-utca 12. szám, Török József gyógysszertára.

LIEBIG COMPANY hus-kivonatát. Alkalmos hűsleves pillanat alatt készítésére, levesek, főzelékek, mártások és mindennemű húsételek javítására. Kétféle erősítő szer betegeknek és illdölőknek. A valódi és jószág igazolásául főleg tessék figyelni a fellelő névrására.

BUDAPESTI CZÉGEK.

HABITS ANTAL
hangszerész és különleges cimbalom-készítő
a fő- és székvárosi zeneiskola szállítója.
Budapest, VII., Erzsébet-körút 42. sz.
Ajánlja szak-
szerű tapaszt-
talatai szerint
javított és sa-
játkézleg ké-
szített erős
és tisztá
hangu
hangszerek
raktárát.
Szolid
kiállítás!
Jutányos
árak.

cimbalmaim Arjegyzék kivonatára
valamint mindennemű ingyen és bérn.

Az 1890: XIV. törvényozik alapján létesített
**MAGYAR IPAR- ÉS
KERESKEDELMI BANK-
RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.**
Budapest, V., nádor-utca 4. sz.

Teljesen befizetett részvénytőke 8,000,000 frt.
V-VI. ker. főosztály Podmaniczky u. 2. (Váci-körút sarkán.)
VI-VII. k. főosztály Teréz-körút 2. (Király-utca sarkán.)

TESTORY ÉS FIA
Váci-utca 24. BUDAPEST, Váci-utca 24.
a nagy Kristóf áttellenében.
Alapított 1805-ben.
Bel- és külföldi műipar, lámpa, díszmű- és
bőrárúk főraktára.

Hoffmann és Schlosser
butorkereskedők, kárpitosok és díszítő
BUDAPESTEN,
IV. ker., Hatvani-utca 11. szám, I. emelet,
(a Neruda-féle üzlet melletti palota).
Képes árjegyzékeket ingyen és bérn.

LATZKOVITS A.
(Budapest, váci-utca 22)
speciális készítője jó szabású férfi-ingeknek
dús választék francia és angol férfi-divat-
és finom szövött áru czikkokban.

Legolcsóbb ezüst!
A királyi zálogházban nagyobb részletekben vásárolt régi
ezüstöt eladók, latonkint 1 frt 5 kr.-tól kezdve fölfebb.
Ugyezint aranyemlékek, drágakövek és órák, a legol-
csóbb árakon, nálam folyton raktáron vannak.
HEUFFEL,
Koronaherceg-utca 7, az udvarban balra.

Hirdetések elfogadta-
nak a kiadó-hivatal-
ban, Budapest, IV.,
egyetem-utca 4. sz. a.
Toronyórákat
legolcsóbban, legújabbban és legjob-
ban készít:
Mayer Károly L.
órágyára,
Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
Képes árjegyzékek bérmenten.

WALLA JÓZSEF
cementáru-gyára
építési anyagok raktára
Budapest, VII. ker., Rottenbiller-utca 13. sz.

Vállalkozik:
**GRANITTERAZZO,
BETONIROZÁSOK,
CSATORNÁZÁSOK,
SZÖKŐKUTAK,
CZEMENT-LAPOK ÉS
MOZAIK LAPOKALI
KÖVEZÉSEK**
elkészítésére stb. 5231

Raktárt tart:
**KERAMIT LAPOK,
KELHEMI LAPOK,
METTLACHI LAPOK,
TERRACOTTA-ÁRUK,
KÖFEDÉLPÉP,
TŰZÁLLÓ TEGLÁK,
KEMÉNY RAKVÁ-
NYOKBÓL stb.**

Gyári raktára a
gartenaul Port-
landi cement és
vihatlan mész-
gyárnak.
STEINZEUGRÖHREN
Gyári raktára a
gartenaul Port-
landi cement és
vihatlan mész-
gyárnak.

Kurcz Lipót és Társa
chemigrafiai műintézete,
Budapest, IV. ker., Egyetem-tér 6. szám.
Készít mindennemű nyomtatványhoz szükségelt
clichét az egyes esetekben megkívántató legczélsze-
rűbb és legolcsóbb módszer szerint
chemigrafia, phototypia, autotypia, fametszet, fénynyomat, photolithografia, stb.
Viac: megrendelések
a legpontosabban s aránylag legolcsóbban eszközöztetnek

Rövidített levél- vagy sürgönyezim:
GAZDASÁGI GÉPGYÁR BUDAPEST.
ELSŐ MAGYAR
Gazdasági Gépgyár részvény-társulat
BUDAPESTEN.
Gyártelep: Külső Váci-út 7. szám.
Ki mint vet: úgy arat.
Minden gazda, a ki a legelőnyösebb szerkezetű
vetőgépek beszerzése iránt érdeklődik, kimerítő
felvilágosítást nyerhet gyárunk igazgatóságánál.
Terjedelmes árjegyzékekkel, a gazdaság összes ágazatá-
ban szükségletű gépezetekről, díjmentesen szolgálunk.

SZŐRVESZTŐ POR
(Poudre dépilatoire)
BRÜNING G. C.-től, M. m. Frankfurtban.
Elismert legjobb szőrvesztő szer, méregmentes, egészen
ártalmatlan, a leggyöngédebb bőrt sem támadja meg, minél-
fogva bőrgyógyászok kiválóan ajánlható. Hatása rögtön és töké-
letes. Egyetlen szőrvesztő szer, mely orvosilag
ajánlatos, a melynek Oroszországba vitelét a szent-
pétervári orvosi hatóság megengedte s mely az
antwerpeni világkiállításán az ottani Musée com-
mercial de l'Institut supérieur de Commerce által
elfogadva és kitüntette lett. Egy üveges 1 frt
75 kr., a hozzávaló ecset 12 kr.
Raktár: Budapest, TORÓK J. gyógyszerárán, Király-utca 12. szám.

Finom tojás-kéziszappan
(Toilette-szappanok legkínobbike).
Glycerin és tojássárgából készítve, kitűnően
tisztítja és élénkíti az arcbőrt, és annak
egészséges frissességét állandóan fentartja.
Ezen szappan, melynek minden darabja
névalírásmat viseli, fejmosásokra is
nagyon ajánlható.
Ára: 1 db 20 kr., 1 doboz (3 db) 50 kr.
Kapható egyedül
Latzkovits A. uri-divat üzletében, Budapest, váci-utca 22. sz.

VASÁRNAPI UJSÁG

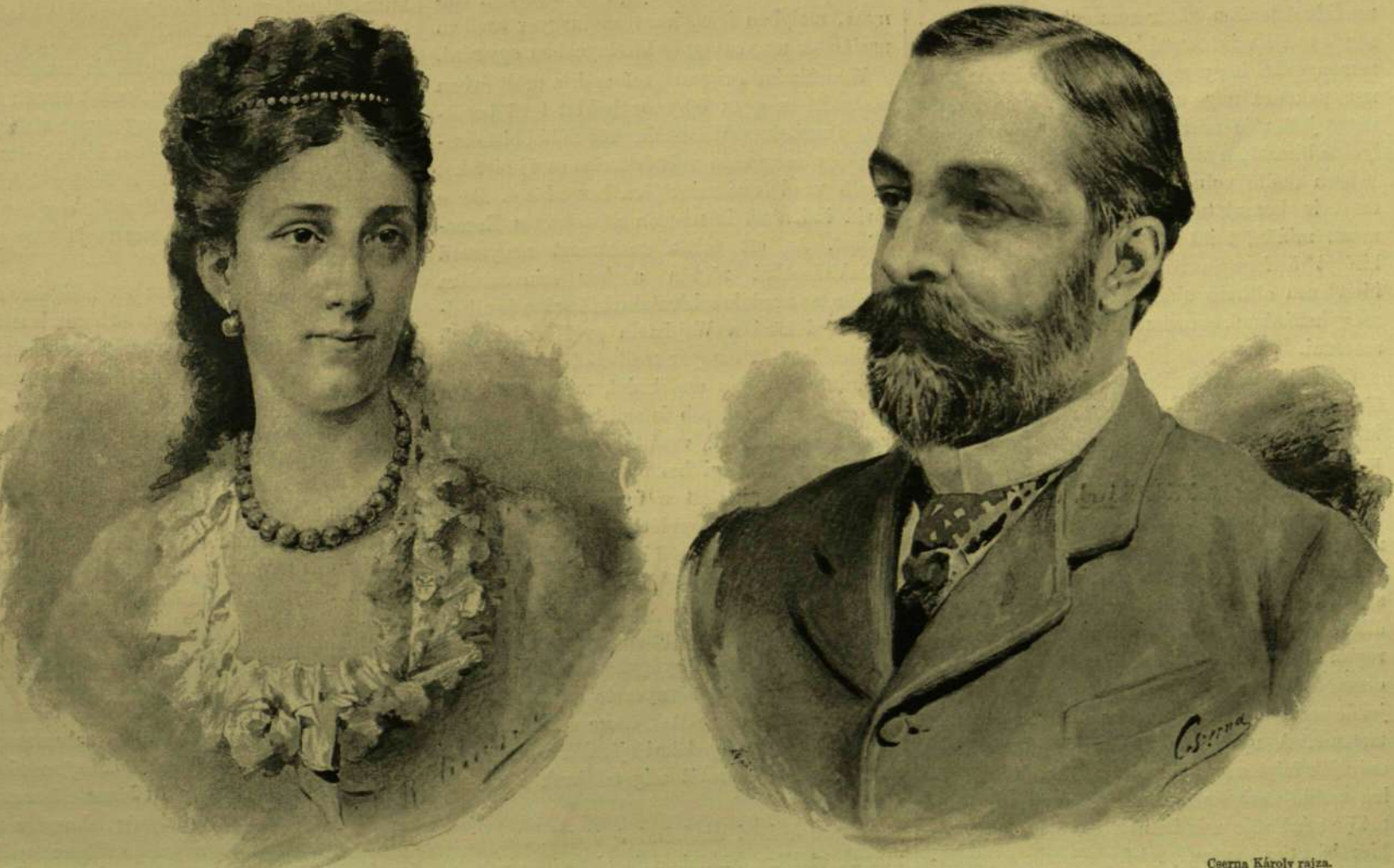
37. SZÁM. 1893. BUDAPEST, SZEPTEMBER 10. 40. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félévre - 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félévre - 4 • Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.- félévre - 2.50 Kérjük előfizetőinket a postai megjelölt címre küldeni.

A BOROS-SEBESI NAGY NAPOK.

Az idei őszi hadgyakorlatok színtereül Magyarország az egymástól jó messzire eső Arad és Vas vármegyét választotta a hadügyi kormány. Vasban Kőszeg, Aradban pedig Boros-Sebes lesz a főhadiszállás, vagyis a Felső, a király, megszálló helye.
Itt is, amott is hónapok óta folynak az előkészületek, hogy a legfőbb hadurat és fényes kíséretét a lehető legméltóbban fogadassák s különösen, hogy a Felső és a hódolat és tisztelet minden ragyogásával környezhessék.
Vasmelegének aránylag kevesebb gondot okozott a koronás vendég ellátásának előkészítése, mert Kőszeg, noha nem nagy és nem fényes város, már építkezésénél és fekvésénél fogva is könnyebben díszbe öltöztethető ilyen kivételes alkalomra, mint Boros-Sebes, e félreeső kis mezőváros, melynek úgy építkezése, mint lakossága falusias egyszerűségű.
De azért ezúttal nemcsak Arad vármegye, hanem Magyarország sem fog szégyent vallani Boros-Sebessel. A szerény helység földesura, a leggazdagabb és legmagyarabb főurak egyike, gróf Wenckheim Frigyes, szinte mesébe illő vázlatot vitetett itt véghez, hogy a szeretett királynak ne csak kielégítő szállást, hanem egészen kellemes tartózkodó helyet is teremtsen

arra a három napra, melyet Boros-Sebes és környékén szándékozik eltölteni.
Boros-Sebes Arad vármegyének az északkeleti részén a Fehér-Körös völgyében, a Plesahegy alján fekszik, azon a ponton, a hol az erdélyi havasok rengetegei közül aláereszkedő völgy már mindinkább tágul, hogy rövid két mérfölddel alább széles nyílással egészen átolvadjon a végtelen Alföldre. A völgyet közre fogó hegyek itt már szelid emelkedésűek s főntebb erdőségekkel, alantabb pedig szép szőlőültetvényekkel borítva. A hegység környezetének kiességét és tágasságát nem kevésbé emeli a Sebes-patak völgye, mely észak-kelet felől épen ide nyílik s vizét a városka mellett a

R. Hirsch Nelli rajza. GRÓF WENCKHEIM FRIGYES. Csorna Károly rajza. A KIRÁLY BOROS-SEBESI HÁZIGAZDÁI.